

UPPSALA
UNIVERSITET

Teologiska institutionen
Vårterminen 2014

Magisteruppsats i mänskliga rättigheter
15 högskolepoäng

”En trumslagare för freden!”

En kritisk granskning av Martin Luther King Jr:s
ickevåldsideologi

Författare: Christoffer Abrahamsson
Handledare: docent Per Sundman

Abstract

Den här uppsatsen är en kritisk analys av King och hans ickevåldsideologi. Uppsatsens syfte och avgränsning är att granska och redogöra för den ideologi som King genom sina tal, predikningar och övriga skrifter redogjorde för. Metoden jag använt mig av är att systematisera Kings ideologi för att därefter analysera den. Efter en kritisk granskning av Kings ickevåldsideologi står det klart att den är koherent, men att hans argumentation emellanåt är bristfällig. I synnerhet brister King vid en rimlighetsprövning.

Kings ickevåldsideologi utgick från en teocentrisk världsbild med naturrättslig filosofi. Han menade att alla människor är skapade till Guds avbild och att alla människor har möjligheten att göra gott. Kings ickevåldsideologi grundar sig på aktivt motstånd där människan med kärleken som redskap och civil olydnad kan åstadkomma samhällsförändringar. Han tog tydligt avstånd från all typ av våldshandlingar och menade att våld aldrig medför en varaktig förändring, att våld är omoraliskt och ovärdigt en människa samt att ickevåld är det enda sättet att förändra samhällsproblem sett ur ett långsiktigt perspektiv.

The purpose of this Master thesis is to give an account of and review the ideology yhat King presented through his preaching, speeches and other sources. The metod I have chosen for this purpose is to systematize King's ideology and the to critically analyze it. When doing so I have discovered that King's non-violent ideology is coherent, but that his argumentation is somewhat defective, especially when examing its plausibility.

King's non-violence ideology was based on a theocentric wordview and a natural law pholosophy. He tought that all men are created in the image of God and that all humans have the possibility to do good. King's non-violence ideology is based on active resistance where people use love and civil disobedience as tools to enforce subversive changes. King was against all types of violent actions and stated that violence never leads to sustainable change, that violence is immoral and unworthy of any human. King also said that non-violence is the only way to combat societal problems in a long-term perspective.

Nyckelord: Martin Luther King Jr, ickevåld, ickevåldsideologi, rasism, segregation, mänskliga rättigheter, medborgarrättsrörelsen, Amerika.

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	6
1.1 Syfte	7
1.2 Problemformulering	8
1.3 Frågeställningar	8
1.4 Forskningsläget	9
2. Metod	11
2.1 Koherensprövning och argumentationsanalys	11
2.2 Tillvägagångssätt.....	12
2.3 Material och avgränsning	14
2.4 Disposition	14
2.5 Teoriavsnitt och begreppsförklaring	15
3. Historisk tillbakablick	19
3.1 Slaveriet, Jim Crow och frigörelsen	19
3.2 Medborgarrättsrörelsen	20
4. Personporträtt: Martin Luther King Jr.....	21
4.1 Uppväxt och bakgrund	21
4.2 Pastor och förkunnare.....	22
5. King, Mahatma Gandhi och Jesus Kristus	24
5.1 Mahatma Gandhi	24
5.2 Jesus Kristus.....	25
6. King och ickevåld.....	26
6.1 Världsbild och Gudsbild.....	27

6.2 Människosyn	30
6.3 Aktivt motstånd	32
6.3.1 Den kristna församlingen	33
6.4 Kärleken som redskap	33
6.5 Civil olydnad	35
7. Medborgarrättsrörelsens praktik	37
7.1 Bussbojkotter	37
7.1.1 Rosa Parks	37
7.1.2 MIA och bussbojkotter	37
7.2 Freedom Riders	40
7.3 Restaurangprotester	40
7.4 Marscher	41
7.4.1 Birmingham	41
7.4.2 Washington DC	42
7.4.3 Från Selma till Montgomery	42
7.5 Tal, predikningar och övriga texter	43
7.5.1 I have a dream	43
7.5.2 Ett brev från fängelset i Birmingham	44
7.5.3 I have been to the mountain top	45
8. Kritisk analys av ickevåldsideologin	47
8.1 Världsbild	47
8.1.1 Teocentrisk världsbild och naturrätt	48

8.2 Gudsbild	49
8.3 Människosyn	50
8.4 Våldets betydelse.....	51
8.5 Icke våld och passivitet	55
8.5.1 Kärleken som redskap	55
8.5.2 Civil olydnad vs väpnat motstånd	57
8.6 Summering	58
9. Sammanfattning	59
Bibliografi	61

1. Inledning

Kampen för människors rättigheter har sett olika ut genom historien. De metoder som människor använt sig av har varierat och så även tolkningen av vem som bör ses som människa och vilka rättigheter som bör inkluderas. Under särskilda tider i historien har kampen för vissa specifika rättigheter blivit mer tydlig. En sådan är kampen mot rassegregation som medborgarrättsrörelsen i Amerika under stora delar av 1900-talet utkämpade. Denna kamp riktade sig mot de rassegregerande lagarna som starkt präglade landet, i synnerhet södra Amerika. Under 1950- och 60-talet kom kampen att få en tydlig talesperson i Martin Luther King Jr,¹ vilken sågs som en ledare och företrädare för medborgarrättsrörelsens arbete. Drivkraften i rörelsen var att skapa ett samhälle där människor inte bedömdes utifrån sin hudfärg, utan efter sin karaktär, ett samhälle där svarta och vita kunde leva sida vid sida i gemenskap och respekt.

Den del av medborgarrättsrörelsen som företrädades av King använde sig konsekvent av ickevåldsliga metoder för att uppnå sina mål, något som är relativt sällsynt i en värld där våldsamma medborgaruppror och militära aktioner annars ofta används för att genomdriva mänskliga rättigheter. King förordade väl medvetet valda ickevåldsliga metoder som syftade till att stärka människors rättigheter och motarbeta fortsatta kränkningar. Som en del av ickevåldsideologin fick människor som ville engagera sig i medborgarrättsrörelsen till exempel öva upp förmågan att bemöta förtryck och våld med ickevåld.

Idag befinner vi oss i en tid där människors rättigheter fortfarande fräntas och ifrågasätts. Kampen för mänskliga rättigheter är bred och mångfacetterad och bara de senaste åren har vi sett kraftfulla exempel på när folk har revolterat mot förtryck. Jag tänker speciellt på den Arabiska våren och dess politiska protester mot flera regimer i Nordafrika och på den Arabiska halvön som inleddes 2010. I vissa fall kan ambitionen ha varit ickevåldslig, men protesterna har sedan tagit våldsamma och i vissa fall militära uttryck. Även om få skulle säga att våld är något gott i sig menar många rättighetskämpar att ändamålen helgar medlen.

Vad jag saknar i dagens politiska diskurs gällande mänskliga rättigheter är ett samtal huruvida ickevåldsmetoder kan vara ett sätt att genomdriva och befästa mänskliga rättigheter. Jag menar att vi oftare pratar om *vilka rättigheter* som ska implementeras och allt för sällan om *på vilket sätt* eller *hur* dessa rättigheter ska implementeras. Personligen anser jag att vägen till målet är av lika stor betydelse som själva målet. Min förhoppning är att

¹ I fortsättningen benämnd som "King".

denna uppsats kan vara ett sätt att väcka till liv ett samtal om *på vilket sätt* och *hur* mänskliga rättigheter kan komma oss människor till dels. Jag har även varit i samtal med såväl Kristna Freds som Svenska Freds som meddelat att denna typ av uppsatser har stor relevans för deras ickevåldsliga arbete. Därmed är min förhoppning att denna uppsats också kan komma att berika ickevåldsrörelserna i Sverige.

Ickevåld som metod är dock inte helt oproblematiskt och i denna magisteruppsats kommer jag att studera, analysera och framför allt kritiskt granska hur King och medborgarrättsrörelsen arbetade och hur deras ickevåldsliga ideologi såg ut. När jag hänvisar till medborgarrättsrörelsen syftar jag, om inget annat anges, till den del av medborgarrättsrörelsen som King tillhörde. För egen del finner jag det intressant att King så konsekvent valde ickevåldsmetoden trots att exempelvis Malcolm X och andra under hans samtid istället gjorde motstånd genom våld. Min intention är därför att genom detta studium undersöka huruvida den ickevåldsideologi som King redogjorde för är koherent.²

1.1 Syfte

Uppsatsen syftar till att kritiskt granska Kings ickevåldsideologi. Detta gör att Kings tal, predikningar och övriga texter kommer att analyseras. Jag ämnar att utifrån urvalet av material studera hans människosyn, världsbild och argumentation för att ickevåldsmetoden är mer lämpad än motstånd som inkluderar våld. King utgav sig inte för att vara en ideolog eller presentera en ideologi vilket medför att jag också söker systematisera Kings resonemang. Uppsatsen syftar även till att söka svara på frågan vad King menar när han talar om ickevåld och vilka centrala värden som ickevåldsideologin enligt honom är bärare av och utgår från. Syftet är således att genom studium av Kings predikningar, tal och övriga skrifter identifiera argument för hans ställningstagande för ickevåld.

Syftet är även att redogöra för medborgarrättsrörelsens ickevåldsliga metoder som de faktiskt använde sig av under 1950- och 60-talet i syfte att genomdriva mänskliga rättigheter och motarbeta den rassegregering som fanns i Amerika. Detta eftersom metoderna blir ett sätt att konkretisera den ickevåldsideologi som rörelsen grundades på. Genom att söka efter dessa metoder ämnar jag visa på hur rörelsens ideologi tog sig praktiska uttryck. Syftet

² Se mer under 2.5 *Teoriavsnitt och begreppsförklaring* för resonemang och definition av vad som åsyftas med koherens.

är att tydliggöra att ickevåldsideologin enligt King inte enbart var en utopisk ideologi utan relevant för gemene mans liv. Han såg den som en ideologi som skulle praktiseras och genom ett praktiserande skulle hela världen kunna förändras. Dessa metoder kommer inte att kritiskt granskas på grund av uppsatsens avgränsning.

I uppsatsen kommer kritik att riktas gentemot King utifrån hans samtid samt även från andra filosofer och teologer som på olika sätt ställer sig kritiska till att användandet av ickevåldsmetoder är mest lämpat och vilka också motsätter sig den syn på människan, Gud, rättigheter och världen som King kan sägas representera. Detta material kommer att användas för att rikta relevant kritik mot King och syftar således inte till att användas som jämförelsematerial. Syftet blir att skärskåda och granska de resonemang som King har och söka förstå om ickevåldsideologin är koherent och huruvida Kings argumentation är god eller bristfällig. Denna granskning kommer att ske utifrån de metoder som tas upp i metodavsnittet.

1.2 Problemformulering

Uppsatsen syftar till att göra en kritisk granskning av Kings ickevåldsideologi. Varje ideologi borde rimligtvis ha en strävan efter att inte enbart bestå av utopiska drömmar. För att en ideologi ska kunna omsättas i praktiskt handlande bör den därför kunna granskas kritiskt och också kunna klara av en sådan prövning.

Jag vill därför göra en kritisk granskning av ickevåldsideologin och undersöka om den är koherent. Problemformuleringen rör även en argumentationsanalys; huruvida Kings argumentation är god eller bristfällig. En fråga som syftar till att granska om King har rimliga och relevanta argument för sitt ställningstagande och sin ideologi. Detta sker då en argumentationsanalys kan hjälpa oss att förstå en ideologis beståndsdelar på ett tydligare sätt.

Uppsatsens problemformulering lyder: *Är den ickevåldsideologin som King pläderar för koherent och är Kings argumentation för denna god?*³

1.3 Frågeställningar

De övergripande frågeställningarna är:

– Vad innebär ickevåldsideologin enligt King? Denna fråga syftar till att svara på vad

³ Vad som åsyftas med begreppen *koherent* och *god* återkommer i 2.1 Koherensprövning och argumentationsanalys.

ickevåldsideologin är och vad den innebär enligt King. Jag söker därmed skapa en definition om vad ickevåld betyder och vad King menar när han använder sig av ordet.

– Varför vill King använda sig av ickevåldsliga metoder? Här söker jag svara på frågan varför King vill använda sig av ickevåld. Denna fråga kommer att besvaras genom att systematisera ickevåldsideologin och därmed presentera de skäl som King har rörande ickevåld som förändringsmetod.

– Vilka ickevåldsliga metoder använde sig *de facto* medborgarrättsrörelsen av? Frågan rör vilka metoder som den del av medborgarrättsrörelsen som King kan sägas representera använde sig av. Detta är ett sätt att visa på hur ickevåldsideologin tog sig uttryck i det faktiska livet.

1.4 Forskningsläget

King hamnar högt upp på olika listorna över 1900-talets mest inflytelserika personer och detta medför att forskningen kring honom är omfattande. Forskningen kring honom påbörjades väldigt snart efter hans dödsfall 1968 och många forskare har valt att söka beskriva *den historiska personen* King och hans livsverk; där somliga valt att fokusera på hans betydelse och roll inom medborgarrättsrörelsen. Forskare har på så sätt sökt förstå King, hans ideologi och varför han kom att påverka och prägla en nation så starkt.

En stor del av Kingforskningen har valt att studera *en aspekt* av King. Richard Lischer har till exempel gjort ett gediget studium om *predikanten* King. Här studeras hur Kings ord, retorik och predikningar formade och påverkade medborgarrättsrörelsen. Fredrik Sunnemark har gjort ett studium av *medborgarrättsaktivisten* King. I uppsatsen använder jag mig av denna typ av forskning för att få en övergripande bild av personen King.

Då denna uppsats rör King och hans ickevåldsideologi är det främst denna forskning jag använt mig av. Forskningsområdet kring King och ickevåldsideologin är relativt god. Inom denna genre av Kingforskningen har Hanes Jr Waltons forskning, som publicerades tre år efter Kings död (1971), kommit att både bli en av de första studierna av Kings politiska filosofi och en av de mer betydelsefulla. Detta studium kom att lägga an tonen för forskningen kring King och har återanvänts av flertalet forskare. Waltons bok söker studera, granska och förklara den politiska filosofi som King argumenterade för. Boken

försöker ge en helhetstäckande bild av Kings politiska filosofi, där ickevåldsideologin ses som en central del.

Annan forskning, som delvis utgår från Waltons bok, är John Ansbro's bok. Denna är ett betydelsefullt studium och skärskådning av just Kings ickevåldsideologi. Ansbro granskar centrala delar av Kings antaganden med fokus på ickevåld. Ansbro väljer att granska King och sätta honom i polemik gentemot andra teologer, filosofer och etiker. Boken har kommit att ses som en berikning av forskningen kring King och hans ickevåldsideologi. Denna bok ses av flera som ett gediget och relativt helhetstäckande studium av Kings ickevåldsideologi.

Den forskning som gjorts har vanligtvis berört ett eller ett flertal områden av Kings ideologi, exempelvis Richard Wills forskning av Kings tal om att människan är skapad till Guds avbild. Forskning som tidigare gjorts kring ickevåldsideologin har även berört positioneringen mellan Malcolm X och King, där Fredrik Sunnemark är ett svenskt exempel. Sunnemark har gjort ett kortfattat och koncist studium av retoriken King respektive Malcolm X har beträffande våld respektive ickevåld. Inom den svenska forskningen är det ett av få exempel på retorisk analys av polemiken inom Kings ickevåldsideologi gentemot Malcolm X. Den bok som på ett tydligast sätt söker presentera och skärskåda ickevålds*ideologin* är, vilket tidigare nämnts, Hanes Jr Walton.

Vad kan då denna uppsats bidra med? Uppsatsen är en kvalitativ filosofisk uppsats i Mänskliga rättigheter. Den ämnar bidra till forskningen genom en koncis systematisering av ickevåldsideologin som King pläderar för samt en kritisk granskning av denna. Uppsatsen vill röra frågan om ickevåldsideologin som förändringsmetod och förhoppningen är att den också kan aktualisera frågan huruvida ickevåld som förändringsmetod skulle kunna vara en fungerande strategi *idag*. Kampen för alla människors lika värde har länge funnits i och varit en del av mänsklighetens historia, och lär så även (tyvärr) förbli. Därför menar jag att det är relevant för MR-diskursen att föra samtal om *hur* och *på vilket sätt* dessa rättigheter kan implementeras; och i denna uppsats är det ickevåldsideologin som analyseras. Min önskan är att denna uppsats kan vara ett bidrag till att väcka ett sådant samtal till liv.

2. Metod

2.1 Koherensprövning och argumentationsanalys

Koherensprövningen kommer utgå från att sakligt skärskåda huruvida Kings resonemang är sammanhängande. Jag kommer att utgå från två krav för koherens. Det första kravet är *motsägelsefrihet* där jag kommer analysera hur de olika delarna i Kings resonemang förhåller sig till varandra. För att kravet på motsägelsefrihet ska uppfyllas måste delarna av resonemanget inte motsäga varandra. Det andra kravet är *ömsesidigt stödjande av varandra*. Detta krav omfattar att de olika delarna av ett resonemang ska stärka varandra och att de därmed inte undergräver varandras legitimitet eller andra antaganden som görs.

Koherensprövningen är betydelsefull utifrån att en god ideologi bör vara koherent för att den ska ses som en sammanhängande ideologi som är relevant att anta och därmed en ideologi som är möjlig att omsätta i en metod. En ideologi syftar vanligtvis till att omsättas i en praktik och eventuellt också i en metod; så är åtminstone när det gäller King och hans ickevåldsideologi. Han kan sägas vara en visionär som hade en ideologi som han önskade omsätta i en metod. Av detta framkommer behovet av att göra en koherensprövning av den ansats till ickevåldsideologi som King gör.

En intern koherensprövning av Kings ickevåldsideologi är begränsad; jag vill därför även pröva argument för ideologin. Detta för att skärskåda argumentationen i Kings ickevåldsideologi. Denna analys syftar att söka studera den argumentation som King har utifrån två huvudsakliga krav; rimlighetsprövning och relevansprövning.

Med *rimlighetsprövning* åsyftas om argumenten King framför bygger på premisser som är rimliga. Termen *rimlighet* rör frågan huruvida de enskilda premisserna som King antar är realistiska och/eller sannolika att anta utifrån den kontext och det sammanhang som King befann sig i. Med *relevansprövning* åsyftas huruvida argumenten stödjer det som de sagt sig stödja. Termen *relevans* rör således om de antaganden och argument som King ger är relevanta för den ansats till ickevåldsideologi som han gör. Om argumentationen ses som god uppfylls de båda kraven på rimlighet och relevans, men om något eller båda kraven på argumentation inte uppfylls kommer argumentationen ses som bristfällig.

Uppsatsen är en rekonstruktion av Kings ickevåldsideologi, i och med att han själv aldrig presenterade en sammansatt ideologi. Rekonstruktionen kommer ske med stor varsamhet och med en medvetenhet om risken att jag analyserar *min* rekonstruktion och inte en rekonstruktion av *Kings* ickevåldsideologi. För att detta misstag inte ska begås kommer jag

sträva efter att använda mig av de strukturer som King själv har eller antyder. Till min hjälp kommer jag även ha tidigare forskning som systematiserat delar av Kings ickevåldsideologi.

2.2 Tillvägagångssätt

I uppsatsen kommer jag att referera till ickevåldsideologin, med medvetenhet om att King troligtvis aldrig skulle se sig själv som varken teoretiker eller ideolog. Detta medför att uppsatsen kan sägas presentera en rekonstruktion av Kings ansats rörande ickevåld. Då King aldrig presenterade en sammansatt eller systematisk ickevåldsideologi kommer rekonstruktionen av hans ansats och ickevåldsideologi att ske utifrån de centrala värden och argument som King lyfter fram i tal, predikningar och övriga texter. Dessa är världsbild, Gudsbild, människosyn och syn på ickevåld som förändringsmetod. Dessa begrepp är centrala för Kings resonemang och kommer således bli det ramverk som jag systematiserar Kings ickevåldsideologi kring. Systematiseringen kommer primärt att utgå från de argument och åsikter som King har för ickevåldsideologin. Sekundärt kommer systematiseringen ske med hjälp av tidigare forskningsmaterial.

I uppsatsens inledning kommer jag kortfattat placera in King och medborgarrättsrörelsen i sitt historiska sammanhang. De flesta åsikter är av naturliga skäl påverkade av personers omgivning och kontext; därför ser jag det som betydelsefullt att också placera in King i en kontext och i ett sammanhang för att på så sätt kunna få en ökad förståelse för Kings ställningstagande beträffande ickevåld som förändringsmetod. Denna del kommer främst att utgå från tidigare forskning som redogjort för Kings bakgrund, uppväxt och även studier kring de svartas situation i Amerika under mitten av 1900-talet. Jag kommer också använda mig av Kings egna ord om sin uppväxt och livssituation. Denna del av uppsatsen söker skapa en förståelse för de antaganden som King gör för att på så sätt underlätta den analys av koherens samt rimlighets- och relevansprövning som sker i uppsatsens analysdel.

I kapitel 5-6 kommer svar på frågan att ges om hur ickevåldsideologin som King och medborgarrättsrörelsen representerade är strukturerad. Jag ämnar således presentera den ansats till Kings ickevåldsideologi som han presenterar i sina tal, predikningar och övriga texter. Utgångspunkten för denna systematisering är Kings egna tankar, ställningstaganden och argument. Till min hjälp kommer jag även ha tidigare forskning, såsom Ansbro, Lischer

och Sunnemark, kring Kings ställningstaganden och åsikter rörande ickevåld och den ideologi som King direkt eller indirekt pläderar för. Kapitel 5-6 i uppsatsen söker därmed svara på frågan vad King ickevåldsideologin innebär enligt King och varför han menade att medborgarrättsrörelsen skulle använda sig av ickevåldsmetoder.

Kapitel 7 kommer att ägnas åt att ge exempel på ickevåldsliga metoder som den del av medborgarrättsrörelsen som King relaterar till använde sig av. Dessa syftar till att vara exempel på metoder som ideologin tog sig i uttryck i. Denna presentation kommer att ske utifrån Kings egna ord och texter kring ickevåldsliga protester som han och medborgarrättsrörelsen genomförde. Jag kommer även använda mig av tidigare forskning som valt att forska kring hur medborgarrättsrörelsens ickevåldsmetoder *de facto* såg ut. Metoderna kommer att, i enlighet med uppsatsens problemformulering och syfte, presenteras mindre utförligt och huruvida metodernas effektivitet och om större eller snabbare förändring hade kunnat ske på andra sätt kommer att utelämnas. Uppsatsens kapitel 7 kommer därmed svara på frågan om vilka ickevåldsmetoder som medborgarrättsrörelsen *de facto* använde sig av.

Kapitel 8 i uppsatsen kommer att ägnas åt att kritiskt analysera den ideologi som presenteras och systematiseras i kapitel 5-6. I denna del av uppsatsen kommer jag kritiskt granska hans ickevåldsideologi och detta kommer ske utifrån två perspektiv. Det ena perspektivet är den kritik som King själv bemötte, vilket i detta fall utgörs av Reinhold Niebuhr och Malcolm X. Det andra perspektivet är den kritik som i efterhand har riktats mot antingen Kings ickevåldsideologi och de antaganden som han gör i den eller den kritik som *inte* riktats mot King, men mot de ställningstaganden som han står för. Kritiken utifrån det andra perspektivet kommer att ske med hjälp av andra teologer, filosofer och utifrån tidigare forskning. Dessa forskare kommer jag använda mig av för att rikta relevant kritik mot King samt att skärskåda den ansats till ickevåldsideologi som King antar. Uppsatsens kapitel 8 syftar därför till att svara på frågan om den ickevåldsideologi som King pläderar för är koherent och om hans argumentation för denna är god.

Avslutningsvis kommer en sammanfattning av uppsatsen att göras. I den kommer jag redogöra för vilka slutsatser jag kommit fram till. Jag kommer också visa på vilka svar jag kommit fram till gällande min problemformulering och mina frågeställningar.

2.3 Material och avgränsning

Den huvudsakliga avgränsningen för uppsatsen kommer ske genom att King är i centrum för den kritiska granskningen. Uppsatsen kommer främst att studera de tal, predikningar och övriga texter som King skrivit rörande ickevåldsideologin; vilket medför att det material som kommer att studeras begränsas utifrån dess relevans för uppsatsens problemformulering. Ytterligare avgränsning är det syfte och de frågeställningar som presenterats. I uppsatsen kommer jag, när jag så finner nödvändigt, påminna om den avgränsning som gjorts.

I och med att uppsatsen syftar till att systematisera, strukturera och kritiskt granska Kings ickevåldsideologi kommer primärmaterialet som jag använder mig av bestå av Kings tal, predikningar och övriga texter. Dessa kommer användas som huvudkällor till att förstå hur Kings världsbild, Gudsbild, människosyn och syn på ickevåld ser ut. Hans egna texter och tal kommer dessutom att utgöra en bas för att söka förståelse kring varför rörelsen valde att använda sig av ickevåldsmetoder. Detta medför att jag främst kommer att använda mig av litteratur och tidigare forskning där Kings ickevåldsideologi presenteras; direkt av honom själv eller indirekt genom tidigare forskning om King. Den tidigare forskningen kommer att väljas utifrån om det materialet är relevant för uppsatsens syfte.

Övrigt material som kommer användas är redogörelser och tidigare forskning kring både medborgarrättsrörelsen och Kings ickevåldsideologi, detta material kommer att väljas utifrån viljan att svara på uppsatsens syfte och frågeställningar. Ytterligare material som kommer användas är utifrån syftet att göra en kritisk granskning av Kings ickevåldsideologi. Detta material kommer i huvudsak bestå av två kategorier. Den ena kategorin är dem som King var i polemik mot, i synnerhet Reinhold Niebuhr och Malcolm X. Den andra kategorin kommer bestå av de forskare som tidigare gjort en kritisk granskning av antingen Kings ansats eller av de tankar och åsikter som King framför.

Uppsatsen kommer inte göra en analys av medborgarrättsrörelsens metoder. Detta utifrån uppsatsens syfte. Analysens utelämnas

2.4 Disposition

Inledningsvis kommer jag i början av uppsatsen att göra en kort historisk redogörelse av medborgarrättsrörelsen och dess historia, där huvudfokus kommer vara på den del av medborgarrättsrörelsen som förknippas med King.

Kapitel 5-6 kommer att ägnas åt att redogöra för och presentera Kings

ickevåldsideologi utifrån de fyra centrala områdena: världsbild, Guds bild, människosyn och syn på ickevåld. Härvid kommer Kings tal, predikningar och övriga texter att presenteras och systematiseras. Detta kommer också ske med hjälp av tidigare forskning och analys av Kings ställningstaganden och antaganden.

Kapitel 7 kommer ge exempel på ickevåldsmetoder som rörelsen använde sig av. Dessa metoder exemplifierar hur ickevåldsideologin *de facto* tog sig i praktiska uttryck och faktiska ageranden. På grund av uppsatsens avgränsning kommer ej en djupare analys av dessa metoder att ske. Denna del vill bidra till uppsatsen på så sätt att den visar på vilket sätt ickevåldsideologin såg ut i verkligheten för King och medborgarrättsrörelsen.

Kapitel 8 kommer jag ägna åt att granska de argument som presenteras i kapitel 5-6. Här kommer jag lyfta fram kritik och pröva huruvida medborgarrättsrörelsens förståelse och redogörelse är koherent samt huruvida argumenten är goda eller bristfälliga. Kritik mot den ideologi som presenteras i kapitel 5-6 kommer ske utifrån Kings samtid (Niebuhr och Malcolm X) samt utifrån andra ideologer som jag finner relevant för uppsatsens syfte.

Avslutningsvis kommer jag att summera vad jag kommit fram till genom min analys i uppsatsen och där kommer emfas läggas vid den kritiska granskningen av Kings ickevåldsliga ideologi.

2.5 Teoriavsnitt och begreppsförklaring

Uppsatsens syfte är att kritiskt granska den ickevåldsideologi som King presenterar genom tal, predikningar och övriga texter. Detta medför att jag finner det vara nödvändigt att klargöra en del begrepp som är vanligt förekommande i uppsatsen, vilket bland annat sker med hjälp av Carl Reinhold Bråkenhielms bok *Människan i världen*.

I och med att King själv aldrig valde att presentera en heltäckande bild av sin syn på ickevåld kommer jag i uppsatsen rekonstruera Kings ansats om en ickevåldsideologi. I Kings texter, tal och predikningar framkommer fyra centrala teman för hans ickevåldsideologi: världsbild, Guds bild, människosyn och syn på ickevåld.

Dessa fyra centrala teman hör samman med varandra utifrån att världsbilden är för King ett sätt att på ett övergripande sätt beskriva hur världen är uppbyggd. En central aspekt för Kings världsbild, vilken påverkar hans syn på övriga teman, är hans Guds bild. Denna påverkar hans syn på såväl världsbild, människosyn och syn på ickevåld. Kings Guds bild påverkar också hans människosyn, vilken i sin tur också påverkar hans syn på

ickevåld. Dessa fyra centrala teman hör på så sätt samman med varandra och är ömsesidigt beroende av varandra. I Kings ickevåldsideologi kan dessa fyra teman sägas vara fyra ben på en stol som gemensamt bär upp ickevåldsideologin.

I uppsatsen kommer jag referera till termen *ideologi* vilket vanligtvis brukar åsyfta ett system av uppfattningar och värderingar. Begreppet kan på så sätt beskrivas som en sammansättning av flera variabler som tillsammans skapar en ideologi. Det finns ett flertal olika typer av ideologier, men den kategori som ickevåldsideologin bör placeras i är en *politisk ideologi* som åsyftar synen på hur ett samhälle bör (eller inte bör) styras. En politisk ideologi beskriver vanligtvis hur ”det goda samhället” bör se ut, någonting som King genom sin ickevåldsideologi gör. King söker genom sin ideologi svara på frågan *hur* ett samhälle ska se ut och *hur* vi ska skapa detta samhälle.

Definitionen av ickevåldsideologin som jag kommer använda mig av är: *Ett system av uppfattningar och värderingar rörande ickevåld som förändringsmetod i ett samhälle.* Vid de tillfällen som jag talar om ickevåldsideologin åsyftas det sammansatta systemet som utgår från de fyra centrala temana: världsbild, Gudsbild, människosyn och ickevåld.

En världsbild kan beskrivas som ”*en övergripande bilden [sic!] av världen.*”⁴ Med världsbild åsyftas därmed synen på hur världen på ett övergripande sätt ser ut och den inkluderar på så sätt exempelvis Gudsbild och människosyn. En världsbild söker svara på hur tillvaron är uppbyggd och hur de olika delarna av tillvaron hör samman med varandra. Begreppet världsbild kan därmed också i viss mån förstås som världsåskådning, den synen en person har på det mänskliga livet och världen som helhet. I denna uppsats relaterar begreppet världsbild främst till en redogörelse för Kings syn på hur moraliska och ideologiska värden förhåller sig till ickevåldsideologin. En central del i Kings världsbild är hans Gudssyn, där King utgår från en teocentrisk världsbild; alltså att Gud är det centrala i verklighetsområdet och det mest fullkomliga i verkligheten.⁵

Definitionen av världsbild som jag kommer använda mig av är: *Den övergripande förståelsen av verkligheten.* Då King har en teocentrisk världsbild är det svårt att göra en allt för skarp distinktion mellan världsbild och Gudsbild. Det som kan sägas är dock att begreppet *världsbild* är ett vidare begrepp som även inkluderar *Gudsbild* och *människosyn*.

⁴ Bråkenhielm Carl Reinhold, *Människan i världen – om filosofi, teologi och etik i våra världsbilder*, 1992, s14.

⁵ Bråkenhielm Carl Reinhold, *Människan i världen – om filosofi, teologi och etik i våra världsbilder*, 1992, s17.

Gudsbild åsyftar vanligtvis den bild som en person har rörande av Gud, alternativt hur en person på ett övergripande sätt väljer att karaktärisera Gud. Det finns ett flertal olika synsätt på vilka sätt en person kan välja att beskriva Gud. En del gudsbilder väljer att beskriva Gud som en gudomlig kraft vilken genomsyrar allt, andra väljer att beskriva Gud som en opersonlig makt vilken människan ej har möjlighet att varken förstå eller skapa en relation till och åter andra väljer att beskriva Gud som en ickeexisterande varelse.

Den definitionen som jag kommer utgå från i denna uppsats är den betydelse Gud tillskrivs i verklighetsområdet.⁶ Detta utifrån att King tillskriver Gud en central roll i människans verklighetsområde. Med verklighetsområdet bör här förstås som verkligheten i ontologisk mening, där Gud är en naturlig del av denna.⁷ Vad som är tydligt i den teocentriska världsbilden är tonvikten på Guds existens och hur människan ska betraktas genom den gudomliga existensen.⁸ Därmed kommer den definition för Gudsbild som jag använder mig av utgå från en gudoms existens.

Definitionen av Gudsbild som jag kommer använda mig av är: *Det system av åsikter rörande Guds karaktärsdrag och vad dessa får för konsekvenser på människornas beskaffenhet.* Termen Gudsbild påverkar även Kings syn på människan och de kan också sägas vara ömsesidigt beroende av varandra. Kings Gudsbild påverkar hans syn på människan, och hans syn på människan påverkar hans syn på Guds existens.

Människosyn åsyftar synen på människans ontologi.⁹ Här görs emellanåt en distinktion mellan två sätt att se på människan: biologiskt eller humanistiskt synsätt. ”I det biologiska synsättet uppfattas människan som ett djur bland andra djur [...] Det humanistiska synsättet å andra sidan menar att människan är en självständig varelse med egen fri vilja.”¹⁰ Begreppet människosyn beskriver alltså föreställningar om människan och hennes beskaffenhet. Även här finns det ett flertal olika sätt att se på människan där somliga exempelvis väljer att beskriva henne som en ande som är fångad i en kropp.¹¹ I denna uppsats kommer jag utgå från den människosyn som ser en människa som både en person och en social varelse. Därmed utelämnas det biologiska synsättet som studerar människan som bara ett djur bland andra djur. King utgår från en transcendent verklighet där Gud kan uppenbara

⁶ Bråkenhielm Carl Reinhold, *Människan i världen – om filosofi, teologi och etik i våra världsbilder*, 1992, s17.

⁷ Bråkenhielm Carl Reinhold, *Människan i världen – om filosofi, teologi och etik i våra världsbilder*, 1992, s18.

⁸ Bråkenhielm Carl Reinhold, *Människan i världen – om filosofi, teologi och etik i våra världsbilder*, 1992, s21.

⁹ Grenholm Carl-Henric, *Protestant work ethics- A Study of Work Ethical Theories in Contemporary Protestant Theology*, 1993, s158.

¹⁰ Löfstedt Malin, *Modell, människa eller människosyn?*, 2005, s27.

¹¹ Löfstedt Malin, *Modell, människa eller människosyn?*, 2005, s26ff.

sig för människan och där denna uppenbarelse kan få faktiska konsekvenser för människans liv.¹² Det är utifrån dessa två antaganden: människan som en social varelse och att människan kan ha en relation till en gudom, givna denna specifika människosyn, som den definition av människosyn jag kommer använda mig av utgår från.

Definitionen av människosyn som jag kommer använda mig av är: *Svaret på frågan om vad en människa är och vad som är hennes ursprung.*¹³ Detta medför att människosynen också förstås utifrån den Gudsbild och världsbild som King presenterar i sina tal, predikningar och skrifter. Begreppet människosyn strävar däremot efter att särskilja hur King definierar människan som ontologisk varelse.

¹² Bråkenhielm Carl Reinhold, *Människan i världen – om filosofi, teologi och etik i våra världsbilder*, 1992, s22.

¹³ Grenholm Carl-Henric, *Protestant work ethics- A Study of Work Ethical Theories in Contemporary Protestant Theology*, 1993, s159ff.

3. Historisk tillbakablick

3.1 Slaveriet, Jim Crow och frigörelsen

Under stora delar av 1800-talet växte sig slavhandeln allt starkare i såväl Syd- som Nordamerika. Afrikaner kom att föras bort från sina hem och sändes till Amerika där de såldes som slavar. Slavägarna beskrev dessa människor som sina ägodelar och behandlade dem därefter. Inte sällan kunde de slå, misshandla, våldta, kränka och förödmjuka de slavar som de hade köpt. Det finns ett flertal berättelser om den misär som slaverna levde i och i dessa berättelser bekräftar att de svarta inte behandlades som människor, utan snarare som hundar eller ägodelar.¹⁴

På 1860-talet skedde emellertid en förändring i synen på slavar som en konsekvens av olika kampanjer. Den avgörande kampen kom att bli det amerikanska inbördeskriget där Nordstaterna stred mot Sydstaterna i syfte att befria slaverna. 1863 togs ett första steg i att stärka de svartas ställning i Amerika. Detta år förbjöds nämligen slaveriet i Amerika och de svarta fick sin frihet. Trots den formella frihet som de svarta fick levde de fortfarande som andraklassens medborgare i Amerika, detta då de vita ägde all mark och de svarta ofta blev föraktade och fick de jobb som ingen annan (vit person) ville utföra.¹⁵

Efter det amerikanska inbördeskriget 1865, införde sydstaterna lagar som syftade till att bevara den segregation mellan svarta och vita som existerade. Lagarna kom att kallas för *Jim Crow* och de innehöll bland annat ordningsregler som bland annat medförde att svarta inte kunde dricka vatten från samma pump, sitta vid samma busshållplats eller gå i samma skolor som vita.¹⁶ Ytterligare en företeelse som påbörjades i och med slutet av inbördeskriget var Ku Klux Klans (KKK) grundande. En rörelse som bestod av vita människor som önskade återinföra den rasism som särskilde svarta från vita och dessa trodde och menade att den vita rasen var överlägsen den svarta i alla avseenden.¹⁷

¹⁴ Schlorett, Valerie och Brown Pam, *Martin Luther King*, 1991, s5.

¹⁵ Schlorett, Valerie och Brown Pam, *Martin Luther King*, 1991, s6.

¹⁶ Pehrsson, Lennart, *Martin Luther King*, 2012, s24.

¹⁷ Schlorett, Valerie och Brown Pam, *Martin Luther King*, 1991, s7-8.

3.2 Medborgarrättsrörelsen

Under mitten av 1900-talet växte sig en ny form av medborgarrättsrörelse fram. Den gren som King relaterar till kan sägas ha sin begynnelse i och med Rosa Parks vägran att ge sin sittplats i bussen åt en vit man.¹⁸ Rörelsen kom att kännetecknas av stor delaktighet och villighet för att genomdriva sina kampanjer.¹⁹ KKK gjorde starkt motstånd mot medborgarrättsrörelsens, bland annat genom våld, attacker och hot.²⁰

Medborgarrättsrörelsen kan inte beskrivas som en enhetlig rörelse, även om termen vanligtvis åsyftar den del av rörelsen som King representerade (vilket även är fallet för denna uppsats). Inom medborgarrättsrörelsen fanns exempelvis också Black Power-rörelsen, en gren av rörelsen som var beredd att använda sig av våld för att genomdriva sina rättigheter.²¹ På grund av uppsatsens avgränsning kommer inte en djupare analys eller presentation av andra grenar inom medborgarrättsrörelsen att göras.

¹⁸ King Jr, Martin Luther, *Vägen till frihet*, 1959, s38ff.

¹⁹ Luders, Joseph E, *The Civil Rights Movement and the Logic of Social Change*, 2010, s23.

²⁰ Luders, Joseph E, *The Civil Rights Movement and the Logic of Social Change*, 2010, s42ff.

²¹ Carson, Clayborne (red), *Martin Luther King – En självbiografi*, 1998, s338ff.

4. Personporträtt: Martin Luther King Jr

4.1 Uppväxt och bakgrund

Martin Luther King Jr föddes den 15 januari 1929 i Atlanta, Georgia i den amerikanska södern.²² Kings familj bestod av en bror, en syster, två föräldrar samt en farmor. Kings pappa, Martin Luther King Sr., var pastor och hade på grund av sitt yrke en stark position bland de svarta, detta då den kyrkliga gemenskapen var central och betydelsefull för den svarta delen av befolkningen.²³ Kings pappa var också en av dem som inspirerade King i kampen för alla människors lika värde.²⁴ King brukade emellanåt återge en berättelse där hans pappa hade sagt: ”Det spelar ingen roll hur länge jag måste leva med detta system – jag kommer aldrig att acceptera det. Jag tänker bekämpa det till min död.”²⁵

I och med att King växte upp i Atlanta fick han också utstå den rasism och rassegregering som präglade Amerika, i synnerhet den amerikanska södern, under denna tid.²⁶ Där fick han exempelvis inte köpa glass *inne* i kiosken, utan fick gå till ett sidofönster utanför kiosken för att köpa det han önskade.²⁷ Ett annat tidigt minne som King refererade till är hur han som 15-åring vann en debatt utifrån ett anförande om ”Negern och konstitutionen.” Under bussresan hem blev bussen han åkte med fylld med människor och när två vita kom på bussen krävde busschauffören att King skulle lämna plats åt dessa, ett påbud som gjorde King vansinnig. Trots det valde han efter sin lärares vädjan att, med en känsla av förödmjukelse, lämna plats åt de vita.²⁸

En person som hade en viktig roll i Martin Luther Kings liv var kvinnan som senare blev hans hustru, Coretta.²⁹ Han blev tagen av hennes skönhet, intelligens, utstrålning och karaktärsstyrka.³⁰ De gifte sig den 18 juni 1954.³¹ King beskrev henne som en ”[...] ständig källa till tröst för mig i alla svårigheter.”³² I hans anteckningar framkommer det också

²² Frandy, Marshall, *Martin Luther King Jr*, 2002, s25.

²³ Schlorett, Valerie och Brown Pam, *Martin Luther King*, 1991, s8.

²⁴ Chakrabarty, Bidyut, *Mahatma Gandhi and Martin Luther King Jr*, 2013, s155.

²⁵ Schlorett, Valerie och Brown Pam, *Martin Luther King*, 1991, s12.

²⁶ King Jr, Martin Luther, *Vägen till frihet*, 1959, s16ff.

²⁷ Schlorett, Valerie och Brown Pam, *Martin Luther King*, 1991, s10.

²⁸ Carson, Clayborne (red), *Martin Luther King – En självbiografi*, 1998, s25-26.

²⁹ Frandy, Marshall, *Martin Luther King Jr*, 2002, s42.

³⁰ Schlorett, Valerie och Brown Pam, *Martin Luther King*, 1991, s15.

³¹ Carson, Clayborne (red), *Martin Luther King – En självbiografi*, 1998, s52.

³² Carson, Clayborne (red), *Martin Luther King – En självbiografi*, 1998, s54.

tydligt att Coretta hade en stor och viktig betydelse för honom och att hon stöttade honom i hans kamp.

4.2 Pastor och förkunnare

Kings egen önskan var från början att arbeta som läkare eller advokat, men han kom istället att bli förkunnare och pastor. Detta var till stor del rektorn på hans college, Benjamin Mays, förtjänst. Rektorn menade att kyrkan skulle ha en betydande roll i samhället och mente att en pastor på så sätt skulle kunna ta tag i samhällsproblem.³³ Sin första predikan höll King som 17-åring i sin hemstad Atlanta, i den kyrkan där hans pappa var verksam, *Ebenezer Baptist Church*. King kom senare under samma år att bli biträdande pastor åt sin pappa i just denna kyrka.³⁴

King beskrev själv kyrkan som sitt andra hem och under sina uppväxtår deltog han regelbundet i uppväxtortens kyrkas söndagsskola och gudstjänster.³⁵ Den kristna tron medförde också att han senare kom att uppleva en kallelse att verka som pastor, något som 19-åring, år 1944, började studera till.³⁶ Ett par år senare fortsatte han sina studier vid Bostons universitet, där han tog en doktorsexamen i systematisk teologi 1955.³⁷

1954 kom King att flytta till Montgomery tillsammans med sin hustru Coretta. Under de kommande åren utvecklade King sina förmågor till att bli en än bättre förkunnare och retoriker.³⁸ Montgomery var i mångt och mycket en vanlig ort i den amerikanska södern och rassegregationen var en ”naturlig del” av samhällsstrukturen.³⁹ Ett steg för svartas rättigheter kom i och med ett domstolsbeslut 1954 då Högsta domstolen beslutade att den segregation som fanns i skolorna, där svarta inte fick gå i alla skolor, skulle upphävas.⁴⁰ Detta beslut motarbetades dock i flertalet städer runtomkring i Amerika genom att särlagstiftning inom skolväsendet ändå infördes.⁴¹ Även andra lagar, såsom en röstskatt för svarta, existerade i syftet att segregera de svarta från de vita i den utsträckning som kunde göras. I början av sin tjänstgöring som pastor var det med växande frustration och sorg som King såg hur ett flertal

³³ Schlorett, Valerie och Brown Pam, *Martin Luther King*, 1991, s12.

³⁴ Schlorett, Valerie och Brown Pam, *Martin Luther King*, 1991, s12-13.

³⁵ Carson, Clayborne (red), *Martin Luther King – En självbiografi*, 1998, s22.

³⁶ Carson, Clayborne (red), *Martin Luther King – En självbiografi*, 1998, s31.

³⁷ Carson, Clayborne (red), *Martin Luther King – En självbiografi*, 1998, s47.

³⁸ Schlorett, Valerie och Brown Pam, *Martin Luther King*, 1991, s16.

³⁹ King Jr, Martin Luther, *Vägen till frihet*, 1959 s22ff.

⁴⁰ Schlorett, Valerie och Brown Pam, *Martin Luther King*, 1991, s17.

⁴¹ King Jr, Martin Luther, *Vägen till frihet*, 1959 s31.

svarta pastorer var likgiltiga inför de sociala och politiska orättvisorna som fanns i samhället och att fler (kristna) inte valde att engagera sig i sociala frågor.⁴² King längtade efter en gemenskap som var älskande och rättvis.⁴³

För flertalet svarta var tanken på en förändring av samhället och rassegregeringslagarna främmande och då de förföljts och utsatts för kränkningar levde flera svarta under rädsla för vita människor. Detta gjorde att King och hans församling till en början inte heller valde att göra någonting åt den för svarta besvärliga situationen.⁴⁴ Allting kom dock att förändras med en kvinna, Rosa Parks, som blev startpunkten för den del av medborgarrättsrörelsen som King blev talesperson för.⁴⁵ Denna position var inget King enligt sig själv sökte, utan något som han snarare beskrev som ett uppdrag som Gud hade kallat honom till.⁴⁶

⁴² King Jr, Martin Luther, *Vägen till frihet*, 1959, s31.

⁴³ Walton, Hanes Jr, *The political philosophy of Martin Luther King Jr*, 1971, s5.

⁴⁴ Schlorett, Valerie och Brown Pam, *Martin Luther King*, 1991, s18.

⁴⁵ För mer information, läs: 7.1.1 Rosa Parks.

⁴⁶ Pehrsson, Lennart, *Martin Luther King*, 2012, s9-10.

Grunden för ickevåldsideologin

5. King, Mahatma Gandhi och Jesus Kristus

En central tanke för King och den del av medborgarrättsrörelsen som han representerade var ickevåld. King hade bland annat låtit sig inspireras av Henry Thoreau,⁴⁷ en man som hade arbetat för slaveriets avskaffande i Amerika och som genom civil olydnad hade kämpat för att förändra sociala orättvisor.⁴⁸ Dock var det främst två personer som lade grunden för King och hans tankar om ickevåld: Jesus Kristus⁴⁹ och Mahatma Gandhi.⁵⁰ För King var dessa båda ett komplement till varandra, King menade att ”Kristus försåg oss [...] med andan och motivationen medan Gandhi försåg oss med metoden.”⁵¹

5.1 Mahatma Gandhi

Gandhi var hindu och den man som hade befriat Indiens folk från det engelska politiska förtrycket genom ickevåld och civil olydnad.⁵² Gandhi kom inte bara att bli en historisk förebild för King utan även en ideolog vilkens tankar han försökte förstå.⁵³ Våren 1950 fick King höra talas om Gandhi och hans ideologi och detta föranledde att King valde att fördjupa sig i Gandhi och hans ickevåldsideologi.⁵⁴

King fascinerades särskilt av Gandhis begrepp *Satygraha*.⁵⁵ För King blev dessa studier av Gandhi och hans filosofi en insikt i kärlekens kraft och enligt honom hjälpte Gandhi honom att förstå att Jesu budskap om ickevåld inte bara gällde mellan personliga relationer, utan att det även gick att använda som en samhällsförändrande metod.⁵⁶ Han beskrev Gandhi som ”den första människan i historien som lyfte Jesu kärlekslära högt ovanför

⁴⁷ Henry Thoreau föddes 1817 i Concord i Massachusetts och dog den 6 maj 1862. Han är bland annat känd som en amerikansk författare och filosof.

⁴⁸ Schlorett, Valerie och Brown Pam, *Martin Luther King*, 1991, s13.

⁴⁹ Jesus Kristus föddes omkring år 7-3 före Kristus, dog omkring 30 efter Kristus. Jesus Kristus beskrivs och förstås vanligtvis som Messias inom den kristna tron.

⁵⁰ Mahatma Gandhi föddes 2 oktober 1869 i Porbandar i Gujarat och mördades den 30 januari 1948. Han är främst känd för att vara förgrundsgestalten till den indiska befolkningens kamp för självständighet från det Brittiska imperiet.

⁵¹ Carson, Clayborne (red), *Martin Luther King – En självbiografi*, 1998, s85.

⁵² Schlorett, Valerie och Brown Pam, *Martin Luther King*, 1991, s13-14.

⁵³ Lischer, Richard, *The Preacher King: Martin Luther King Jr and the word that moved America*, 1995, s166.

⁵⁴ Carson, Clayborne (red), *Martin Luther King – En självbiografi*, 1998, s33.

⁵⁵ *Satya* betyder sanning, *agraha* betyder kraft. En rimlig tolkning av ordet ses ofta som sanningskraft eller kärlekskraft.

⁵⁶ Carson, Clayborne (red), *Martin Luther King – En självbiografi*, 1998, s40.

samspelet mellan individer till en stark och verkningsfull samhällskraft i stort format.”⁵⁷ De studier som King ägnade sig åt kring Gandhis ickevåldsmetoder hjälpte honom att utveckla och förstå den typ av sociala reformer som King sökt efter.⁵⁸ King hade länge sökt efter någon som kunde sätta ord på hans tankar om ickevåld och han upplevde att Gandhi hade gjort det på ett tillfredställande sätt genom sin filosofi kring ickevåld.

5.2 Jesus Kristus

En annan tydlig förebild för King var Jesus Kristus.⁵⁹ Jesus Kristus var en förebild för King och Jesu kärleksbudskap/kärleksetik⁶⁰ var ett centralt budskap som King lät sig inspireras av. För King var det självklart att Gud hade skapat alla människor jämlika och vid ett tillfälle ska han ha sagt: ”Har vi fel, då var Jesus från Nasaret bara en utopisk drömmare som aldrig kommer till jorden.”⁶¹

King tvekade aldrig på att han hade Gud, Jesus och den kristna tron på sin sida i sin kamp för de svartas rättigheter.⁶² Enligt honom var det Jesus från Nasaret som gjorde att de svarta kunde protestera mot orättvisorna, med kärleken som sitt främsta vapen.⁶³ Ett genomgående tema i hans tal och skrifter är olika hänvisningar till bibelberättelser och främst till Jesus Kristus. De bibeltexter⁶⁴ som King predikade utifrån kom enligt honom själv att få en stark innebörd då texterna hade en personlig och direkt betydelse för den svarta befolkningen.⁶⁵ Han menade att Jesu kärleksetik var likt ett strålande ljus som måste få upplysa vår värld,⁶⁶ att Jesus var den som visade på en storslagen och inspirerande medmänsklig kärlek och även att alla människor kallas att ha en personlig relation till Jesus.⁶⁷ King talade också om att det ”... var Jesus av Nasaret, som väckte negrerna att genomföra en

⁵⁷ Carson, Clayborne (red), *Martin Luther King – En självbiografi*, 1998, s41.

⁵⁸ Carson, Clayborne (red), *Martin Luther King – En självbiografi*, 1998, s41.

⁵⁹ Walton, Hanes Jr, *The political philosophy of Martin Luther King Jr*, 1971, s33.

⁶⁰ ”Ni har hört att det blev sagt: *Du skall älska din nästa* och hata din fiende. Men jag säger er: älska era fiender och be för dem som förföljer er; då blir ni er himmelske faders söner. Älska era ovänner och bed för dem som förföljer er.” Matteusevangeliet 5:43-45a.

⁶¹ Schlorett, Valerie och Brown Pam, *Martin Luther King*, 1991, s24.

⁶² Schlorett, Valerie och Brown Pam, *Martin Luther King*, 1991, s30.

⁶³ Carson, Clayborne (red), *Martin Luther King – En självbiografi*, 1998, s85.

⁶⁴ Ett exempel: ”Då kom Petrus fram till honom och sade: ”Herre, hur många gånger skall min broder göra orätt mot mig och ändå få förlåtelse av mig? Så mycket som sju gånger?” Jesus svarade: ”Jag säger dig: inte sju gånger utan sjuttiosju gånger.” Matteusevangeliet 18:21-22.

⁶⁵ King Jr, Martin Luther, *Vägen till frihet*, 1959, s74.

Se ex: Carson, Clayborne (red), *Martin Luther King – En självbiografi*, 1998, s388.

⁶⁶ King Jr, Martin Luther, *Vägen heter icke-våld*, 1964, s19.

⁶⁷ King Jr, Martin Luther, *Vägen heter icke-våld*, 1964, s39.

protest med kärlekens konstruktiva vapen.”⁶⁸ Det var i mötet med Jesus som människors liv kunde förvandlas.⁶⁹

6. King och ickevåld

Den definition av ickevåld som präglade Kings ideologi kan sammanfattas i hans avståndstagande från både aggressivt och vedergällande våld.⁷⁰ Metoden innebär dessutom att undvika våld gentemot själen, alltså att en person ”... vägrar inte bara skjuta sin motståndare, han vägrar också att hata honom.”⁷¹ King hävdade att de svarta blev utsatta för själsligt våld när de exempelvis blev hindrade ett särskilt jobb på grund av deras hudfärg.⁷² De svarta led av ekonomiskt, socialt och politiskt förtryck.⁷³

För King skulle motståndet mot detta ske genom absolut ickevåld. En person som reagerade och vedergällde med våld gjorde därmed lika fel som den som utförde aggressivt våld.⁷⁴ King hade alltså en stark tro på ickevåld och sa vid ett tillfälle: ”Fred i världen genom ickevåld är varken absurt eller ouppnåeligt. Alla andra metoder har misslyckats.”⁷⁵ Han talade till och med om att valet står mellan ickevåld och undergång.⁷⁶ För King sanktionerades ickevåld som förändringsmetod genom tron på rättigheter som något universellt.⁷⁷

Våld skulle aldrig enligt King kunna innebära en varaktig förändring, utan det skulle enbart skapa nya sociala problem.⁷⁸ Exempelvis hävdade King att våldet som andra delar av medborgarrättsrörelsen använde sig av (exempelvis Black Power) medfört att det rasistiska Ku Klux Klan hade stärkts.⁷⁹ Han beklagade sig och sa att alla människor talar om

⁶⁸ King Jr, Martin Luther, *Vägen till frihet*, 1959, s71.

⁶⁹ Lischer, Richard, *The Preacher King: Martin Luther King Jr and the word that moved America*, 1995, s228.

⁷⁰ Carson, Clayborne (red), *Martin Luther King – En självbiografi*, 1998, s86. Med aggressivt våld åsyftas det våld som görs av en våldsman och som påbörjar en våldshandling utan att något skett. Vedergällande våld bör förstås som när en person responderar på aggressivt våld och hämnas med att vara våldsamt tillbaka.

⁷¹ King Jr, Martin Luther, *Vägen till frihet*, 1959, s88.

⁷² Ansbro, John J, *Martin Luther King Jr - The Making of a Mind*, Markyknoll, 1982, s246-247.

⁷³ Walton, Hanes Jr, *The political philosophy of Martin Luther King Jr*, 1971, s13.

⁷⁴ Washington James Melvin (red), *A testament of hope: the essential writings of Martin Luther King Jr*, s32ff.

⁷⁵ Carson, Clayborne (red), *Martin Luther King – En självbiografi*, 1998, s284.

⁷⁶ King Jr, Martin Luther, *Vägen till frihet*, 1959, s196.

⁷⁷ Walton, Hanes Jr, *The political philosophy of Martin Luther King Jr*, 1971, s63.

⁷⁸ King Jr, Martin Luther, *Vägen heter icke-våld*, 1964, s14.

⁷⁹ Ansbro, John J, *Martin Luther King Jr - The Making of a Mind*, Markyknoll, 1982, s249.

fred samtidigt som de förbereder sig inför nästa krig.⁸⁰ King önskade ”... skapa en positiv fred, vilken innebär närvaron av rättvisa, kärlek, ja, även Guds rike.”⁸¹ I sin sista predikan innan han sköts till döds klargjorde han att ickevåldsideologin var något som inte skulle dö i och med hans egna eventuella död. Vid detta tillfälle anade för övrigt King att han förmodligen skulle bli mördad inom en snar framtid.⁸² Han sa att om de skulle finna honom mördad så var hans önskan att de inte skulle vedergällda våldsgärningen utan fortsätta agera genom ickevåld på ett disciplinerat sätt.⁸³ King önskade att de svarta genom sin kamp skulle förkroppsliga den nya etiken och moralen som Amerika behövde.⁸⁴

King menade att ickevåld är den bästa metoden som kan användas för att förändra ett samhälle.⁸⁵ Varför han menade detta och hur han argumenterade för det ämnar jag svara på nedan. För att underlätta läsningen, och även den senare granskningen av Kings resonemang, har jag valt att systematisera åsikterna under olika rubriker där jag presenterar Kings argument.

6.1 Världsbild och Gudsbild

King utgick från en naturrättslig filosofi där Gud var den som skapat världen på en moralisk grund, och att det finns moraliska lagar som är evigt gällande.⁸⁶ Dessa evigt gällande lagar grundar sig enligt King på bibelordet som talar om att Gud är densamme i går, i dag och alla dagar.⁸⁷ King fastslår att det finns absoluta morallagar.⁸⁸ Dessa morallagar har Gud införlivat och implementerat i mänskligheten, och därför är de också gällande för *hela* mänskligheten.⁸⁹ Vilka dessa universella sanningar och värden *är* talar King i princip aldrig om, men utifrån hans tal och predikningar går det att härleda att åtminstone det okränkbara människovärdet

⁸⁰ King Jr, Martin Luther, *Vägen heter icke-våld*, 1964, s41.

⁸¹ King Jr, Martin Luther, *Vägen till frihet*, 1959, s36.

⁸² King förutsåg inte att han skulle dö så nära inpå men han var övertygad om att han skulle bli mördad och inte dö en naturlig död.

⁸³ Carson, Clayborne (red), *Martin Luther King – En självbiografi*, 1998, s95.

⁸⁴ Walton, Hanes Jr, *The political philosophy of Martin Luther King Jr*, 1971, s31.

⁸⁵ Washington James Melvin (red), *A testament of hope: the essential writings of Martin Luther King Jr*, s10-11.

⁸⁶ Wills, Richard W, *Martin Luther King Jr and the Image of God*, 2009, s116.

⁸⁷ Carson, Clayborne (red), *Martin Luther King – En självbiografi*, 1998, s50.

”Jesus Kristus är densamme i går, och i dag och i evighet.” Hebreerbrevet 13:8.

⁸⁸ Sunnemark, Fredrik, *Ring out freedom: the voice of Martin Luther King Jr, and the making of the civil rights movement*, s127

⁸⁹ King Jr, Martin Luther, *Vägen heter icke-våld*, 1964, s116.

och allas lika värde är exempel på en sådan universell sanning.⁹⁰ Detta innebär exempelvis att King menade att svarta och vita skulle ha samma juridiska rättigheter.⁹¹

Utgångspunkten för Kings världsbild är en naturrättsligt teocentrisk världsbild där Gud är den som skapat universella värden och att dessa värden och sanningsanspråk är sanna, även om människor väljer att förneka dem. King menade att ”... om sanningen slås till marken, kommer den att resa sig på nytt igen.”⁹²

I de texter och predikningar som finns av King framkommer denna världsbild än tydligare. För honom ter sig det som en självklarhet att den kristna guden är den gud som är universums Gud och som gäller för alla tider.⁹³ King skriver att ”... all verklighet vilar på moralisk grund och att all verklighet styrs av ande.”⁹⁴ När King exempelvis höll en predikan den första kvällen efter bussbojkotten⁹⁵ sa han: ”Om vi har fel, har Gud Fader allsmäktig fel. Om vi har fel, var Jesus från Nasaret bara en utopisk drömmare som aldrig landade på jorden.”⁹⁶ Referenserna till Jesus, Gud och den kristna tron är vanligt förekommande och för King var referensen till Gud en naturlig del av hans argumentation. King manade även de människor som skulle delta i aktioner och protester att komma tillsammans åtminstone två dagar innan i bön för att göra sig förbereda sig.⁹⁷ Han ville att de skulle vara ”spiritually prepared to love their enemies and to do good to those who would hurt them, as Jesus had told them to do (övers: andligt förberedda att älska sina fiender och att göra gott mot dem som ville skada dem, precis som Jesus hade lärt dem att göra).”⁹⁸

Kings övertygelse om att Gud var den som stod upp för rättvisan och stod emot orättvisor stärktes av en upplevelse han hade från ett böneställe där han erfor att Gud talade till honom och sa: ”Martin, stå upp för rättfärdigheten! Stå upp för rättvisan! Stå upp för sanningen! Och se, jag skall vara med dig. Ända till tidens slut.”⁹⁹ Det var också denna tro, tron på Gud och att Guds härlighet skulle komma att uppenbaras, som var det hopp King appellerade till i det välkända talet *I have a dream*.¹⁰⁰ Den kristna tron var för honom ett stöd i

⁹⁰ Se ex: King Jr, Martin Luther, *Vägen heter icke-våld*, 1964, s40ff.

⁹¹ Carson, Clayborne (red), *Martin Luther King – En självbiografi*, 1998, s386.

⁹² Se: Carson, Clayborne (red), *Martin Luther King – En självbiografi*, 1998, s50.

⁹³ Carson, Clayborne (red), *Martin Luther King – En självbiografi*, 1998, s50.

⁹⁴ Carson, Clayborne (red), *Martin Luther King – En självbiografi*, 1998, s50.

⁹⁵ För mer information, läs: 7.1 Bussbojkotter.

⁹⁶ Carson, Clayborne (red), *Martin Luther King – En självbiografi*, 1998, s77.

⁹⁷ Claiborne Shane, Campolo Tony, *Red letter revolution*, 2012, s40.

⁹⁸ Claiborne Shane, Campolo Tony, *Red letter revolution*, 2012, s40.

⁹⁹ Carson, Clayborne (red), *Martin Luther King – En självbiografi*, 1998, s98.

¹⁰⁰ Carson, Clayborne (red), *Martin Luther King – En självbiografi*, 1998, s247-248.

och en utgångspunkt för den kamp som han förde.¹⁰¹

Gud är, enligt King, en gud som också är aktiv i världen som förmår att förändra och förvandla världen.¹⁰² King trodde därmed inte på deism.¹⁰³ Han menade att Gud är rättvisans Gud som bestraffar de orättfärdiga handlingarna, men samtidigt älskar människorna.¹⁰⁴ Detta tankesätt präglade Kings eget tankesätt då han påtalade att medborgarrörelsen också skulle göra motstånd mot det orättvisa systemet, men samtidigt älska dem som upprätthöll det.¹⁰⁵

Vid ett flertal andra predikotillfällen gör King liknande hänvisningar, där han menar att då Gud skapat jorden, med dess universella sanningar, måste människorna stå upp för orättvisor.¹⁰⁶ Samtidigt finns det också en återkommande hänvisning till den amerikanska konstitutionen. Ett tydligt exempel på detta är *Brev från fängelset i Birmingham* där King skriver: ”Vi har väntat i mer än 340 år på våra konstitutionella och av Gud givna rättigheter.”¹⁰⁷ King åsyftar här den Amerikanska konstitutionen som talar om alla människors frihet.

Dessa av Gud eviga sanningar menar King inte går att ifrågasätta, och även om de ifrågasätts så är de fortfarande gällande, då de är givna av Gud och därmed evigt gällande.¹⁰⁸ För King är frågan om Guds vara eller icke-vara, en icke-fråga. Vid en läsning av King framstår det som att han enbart antar och utgår från att Gud existerar.

Vi har tidigare förstått att King utgår från att den kristna guden är sann, vilket innebär att han hävdar att Jesus Kristus är den sanna uppenbarelsen om vem Gud är. Detta är en premiss som är given och antagen från början. Han väljer att beskriva Gud som en gud som kommer att döma människan efter hennes inriktning i livet och inte efter specifika gärningar.¹⁰⁹ Gud kräver att en människas hjärtas inställning, och inriktning, är rätt.¹¹⁰ Vad som menas med *rätt* bör förstås som de av Gud givna universella och sanna värdena. Kampen i världen står inte mellan människor, utan mellan godhet och ondska.¹¹¹

¹⁰¹ Pehrsson, Lennart, *Martin Luther King*, 2012, s15.

¹⁰² King Jr, Martin Luther, *Vägen heter icke-våld*, 1964, s111.

¹⁰³ King Jr, Martin Luther, *Vägen heter icke-våld*, 1964, s86-87.

¹⁰⁴ King Jr, Martin Luther, *Vägen heter icke-våld*, 1964, s15ff.

¹⁰⁵ King Jr, Martin Luther, *Vägen heter icke-våld*, 1964, s15.

¹⁰⁶ Se ex: King Jr, Martin Luther, *Vägen heter icke-våld*, 1964, s40ff, s160ff.

¹⁰⁷ Carson, Clayborne (red), *Martin Luther King – En självbiografi*, 1998, s212.

¹⁰⁸ Carson, Clayborne (red), *Martin Luther King – En självbiografi*, 1998, s77.

¹⁰⁹ Carson, Clayborne (red), *Martin Luther King – En självbiografi*, 1998, s384.

¹¹⁰ Carson, Clayborne (red), *Martin Luther King – En självbiografi*, 1998, s384.

¹¹¹ Frandy, Marshall, *Martin Luther King Jr*, 2002, s157.

Trots den teocentriska världsbild som King utgår från framkommer det också i hans tal, predikningar och skrifter att han också menar att Gud kan verka i och genom andra människor som tillhör andra livsåskådningar och trosuppfattningar.¹¹² King refererade emellanåt till en världskraft som verkade för universell helhet.¹¹³ Han hävdade också att kristna är de som är aktiva inom medborgarrättsrörelsens kamp för rättigheter till alla människor.¹¹⁴ På grund av uppsatsens avgränsning väljer jag dock inte att fördjupa frågan om en interreligiös trosuppfattning vidare.

6.2 Människosyn

King menade att alla människor är skapade av Gud.¹¹⁵ Människan bör enligt King förstås både som en biologisk och andlig varelse.¹¹⁶ Hon bör dock främst förstås som ett Guds barn och skapad till Guds avbild.¹¹⁷ Av detta drog King fyra slutsatser: 1) Alla människor har en inneboende värdighet. 2) Att alla har rätt till en rättvis behandling. 3) Människan kan samarbeta med Gud. 4) Att människan är Guds avbild förutsätts för uppbyggandet av en älskande gemenskap.¹¹⁸

Människorna ses enligt King som skapade med en fri vilja där människorna har frihet att välja det goda (som är Guds vilja) och frihet att välja det onda.¹¹⁹ King menade att varje människa äger ett okränkbart värde.¹²⁰ Det var också utifrån detta som King argumenterade för rasism och segregering som något felaktigt.¹²¹

King menar således att människan, i egenskap av att vara människa, har ett inneboende värde som är absolut. Detta får aldrig under någon omständighet kränkas. I och med att varje människa har en fri vilja finns det för varje människa ett val att göra, att välja att göra det goda (vilket är att följa Guds vilja) eller att välja att göra det onda (vilket är att frångå

¹¹² Carson, Clayborne (red), *Martin Luther King – En självbiografi*, 1998, s382ff.

¹¹³ King Jr, Martin Luther, *Vägen till frihet*, 1959, s91.

¹¹⁴ Sunnemark, Fredrik, *Ring out freedom: the voice of Martin Luther King Jr, and the making of the civil rights movement*, s134.

¹¹⁵ King Jr, Martin Luther, *Vägen heter icke-våld*, 1964, s72.

¹¹⁶ King Jr, Martin Luther, *Vägen heter icke-våld*, 1964, s92ff.

¹¹⁷ King Jr, Martin Luther, *Vägen heter icke-våld*, 1964, s102.

¹¹⁸ Wills, Richard W, *Martin Luther King Jr and the Image of God*, 2009, s113.

¹¹⁹ King Jr, Martin Luther, *Vägen heter icke-våld*, 1964, s87.

¹²⁰ Wills, Richard W, *Martin Luther King Jr and the Image of God*, 2009, s117.

¹²¹ Sunnemark, Fredrik, *Ring out freedom: the voice of Martin Luther King Jr, and the making of the civil rights movement*, 2003, s126.

Guds vilja).¹²² Som jag förstår det menar King att Gud skapat människan med en karaktär som vill samspela med Guds vilja, och därmed göra det goda. För att detta verkligen ska ske krävs det dock att hon låter Gud få vara en del av hennes liv.

Emellanåt talade King rätt krasst om att människan i sig själv är ganska eländig.¹²³ Han beskrev människan utifrån den kristna tron som en syndare, vilket gör att människans vilja är fördärvad.¹²⁴ Därför lyfte han fram att människorna måste omvända sig till Gud för att återfå hoppet.¹²⁵ Hon är en syndare som är i behov av Guds förlåtande nåd.¹²⁶ Människan har gått vilse i ”... sekulariseringens, materialismens, sexualitetens och rasdiskrimineringens främmande länder. [...]Men det är inte för sent att stå upp och gå hem.”¹²⁷ Att gå hem är enligt King att ”Vänd[a] åter till ditt rätta hem, där demokrati, broderskap och Guds faderskap råder...”¹²⁸ King menar att det goda, ädla och sanna, samt den rätta viljan finns hos Gud.¹²⁹ Det är enbart hos Gud som människans hjärta kan få ro.¹³⁰

King hade, trots en ganska pessimistisk syn på människan, samtidigt en stark tilltro till människans förmåga att göra gott och han manade sin samtid att gå mot ondskan. Vid hans predikningar framkommer det samtidigt att han inte ser människan som ensidigt positiv, utan att kampen mellan gott och ont pågår inom varje människa; eller för att använda Kings egna ord så pågår det ett ständigt inbördeskrig.¹³¹ Detta uttalande stödjer han utifrån antagandet om att människan både är skapad till Guds avbild och syndig. Gud vill dock stödja människorna i kampen mot ondskans krafter.¹³² För att kunna vinna hjärtats krig måste människan låta Gud ordna detta åt henne.¹³³

Människan är enligt King kallad att göra det (av Gud bestämda) rätta och den människa som öppnar upp sitt liv för Gud i Kristus blir en ny skapelse och kan bli fri från hårdhet och självgodhet.¹³⁴ Tillsammans med Gud kan hon sedan tillsammans med andra

¹²² Se ex: King Jr, Martin Luther, *Vägen heter icke-våld*, 1964, s17ff, s28ff.

¹²³ King Jr, Martin Luther, *Vägen heter icke-våld*, 1964, s52.

¹²⁴ King Jr, Martin Luther, *Vägen heter icke-våld*, 1964, s95.

¹²⁵ King Jr, Martin Luther, *Vägen heter icke-våld*, 1964, s74.

¹²⁶ King Jr, Martin Luther, *Vägen heter icke-våld*, 1964, s96.

¹²⁷ King Jr, Martin Luther, *Vägen heter icke-våld*, 1964, s97.

¹²⁸ King Jr, Martin Luther, *Vägen heter icke-våld*, 1964, s98.

¹²⁹ King Jr, Martin Luther, *Vägen heter icke-våld*, 1964, s98.

¹³⁰ King Jr, Martin Luther, *Vägen heter icke-våld*, 1964, s118.

¹³¹ Carson, Clayborne (red), *Martin Luther King – En självbiografi*, 1998, s383.

¹³² King Jr, Martin Luther, *Vägen heter icke-våld*, 1964, s88.

¹³³ Carson, Clayborne (red), *Martin Luther King – En självbiografi*, 1998, s384.

¹³⁴ King Jr, Martin Luther, *Vägen heter icke-våld*, 1964, s24.

människor förändra världen till något nytt och vackert.¹³⁵ Gud önskar fylla människan med sin "... kärlek, ömsesidig respekt, förståelse och god vilja."¹³⁶ En ständigt återkommande åsikt hos King är hans tilltro till människans "... inneboende möjlighet till det goda..."¹³⁷

6.3 Aktivt motstånd

En central del i Kings ickevåldsideologi var att ickevåld inte innebar att vara en passiv åskådare,¹³⁸ utan han menade att det handlade om att göra aktivt motstånd mot det onda i världen, men utan vapen.¹³⁹ King menade att den verkliga pacifismen är "... motstånd mot ondskan i kärlekens kraft..."¹⁴⁰ Vidare talade King om att "Det vi behöver i världen i dag är en grupp människor som står upp för rätten och står emot orätten, oavsett var den visar sig."¹⁴¹ Han menade att det som behövs är en grupp människor som väljer att bli Guds moraliska aktörer i världen.¹⁴²

King menade att det aktiva motståndet var något som hörde samman med ickevåldsideologin. Han beskrev det som om det i Amerika pågick en kamp – segregation och dess tvilling diskriminering – vilka människorna var tvungna att göra aktivt motstånd mot.¹⁴³ Själva motståndet var så pass centralt enligt King att han valde att citera Gandhi och sa att "... om feighet är det enda alternativet till våld, så är det bättre att slåss."¹⁴⁴ Det står alltså klart vad King menar: ickevåldsideologin handlar inte om passivitet, utan om att aktivt göra motstånd utan att använda sig av våld.¹⁴⁵

Att King verkligen menade att ickevåldsmetoderna var ett aktivt agerande tydliggörs också genom att rörelsen hade utbildningstillfällen för dem som ville engagera sig. En utbildning som åtminstone 2000 personer gick.¹⁴⁶ Dessa utbildningar syftade till att lära sig att inte respondera med våld mot våldshandlingar utan att genom aktivt ickevåld,

¹³⁵ King Jr, Martin Luther, *Vägen heter icke-våld*, 1964, s144-145.

¹³⁶ King Jr, Martin Luther, *Vägen heter icke-våld*, 1964, s146.

¹³⁷ King Jr, Martin Luther, *Vägen till frihet*, 1959, s84.

¹³⁸ Washington James Melvin (red), *A testament of hope: the essential writings of Martin Luther King Jr*, s7.

¹³⁹ Carson, Clayborne (red), *Martin Luther King – En självbiografi*, 1998, s43.

¹⁴⁰ Carson, Clayborne (red), *Martin Luther King – En självbiografi*, 1998, s43.

¹⁴¹ Carson, Clayborne (red), *Martin Luther King – En självbiografi*, 1998, s49.

¹⁴² Sunnemark, Fredrik, *Ring out freedom: the voice of Martin Luther King Jr, and the making of the civil rights movement*, s129.

¹⁴³ King Jr, Martin Luther, *Vägen heter icke-våld*, 1964, s37.

¹⁴⁴ King Jr, Martin Luther, *Vägen till frihet*, 1959, s87.

¹⁴⁵ King Jr, Martin Luther, *Vägen till frihet*, 1959, s87.

¹⁴⁶ Carson, Clayborne (red), *Martin Luther King – En självbiografi*, 1998, s328.

protestera.¹⁴⁷

6.3.1 Den kristna församlingen

King förde även samman tankarna om aktivt motstånd vid flertalet predikotillfällen och talade om att den kristna tron är likt en triangel. ”I ena hörnet finns den enskilda människan, i det andra finns andra människor och i toppen finns Gud.”¹⁴⁸ För King sågs det därmed självklart att en kristen har två tydliga relationer: till Gud och till dem i sin omgivning. Denna triangel samspelar med varandra och är ömsesidigt beroende av varandra.

Den kristna församlingen borde enligt Kings åsikt på så sätt vara en grupp av människor som står upp för rätten och den kristne har ett ansvar både gentemot Gud och mot sina medmänniskor.¹⁴⁹ Dessutom borde hon, enligt King, vara samhällets moraliska väktare,¹⁵⁰ och samhällets samvete.¹⁵¹ Inledningsvis refererades också tanken på ickevåld till kristen kärlek.¹⁵² King manade även de människor som skulle delta i protester och aktioner att komma samman i bön för att förbereda sig andligt inför det som de skulle utsätta sig själva för.¹⁵³ På grund av uppsatsens avgränsning kommer jag inte att fördjupa den explicita funktion som församlingen och kyrkorna kom att ha i och med medborgarrättsrörelsen.

6.4 Kärleken som redskap

King satte kärleken som något centralt för ickevåldsideologin. Den kärlek som han refererade till var *agape*-kärlek¹⁵⁴ vilket han beskrev som en självutgivande kärlek.¹⁵⁵ En kärlek som är agerande och som söker skapa gemenskap.¹⁵⁶ Han menade att ”... en massrörelse, som praktiserar kärlek och ickevåld och demonstrerar disciplinerad styrka, skulle övertyga de vita om att om den kom till makten, skulle dess styrka användas konstruktivt och inte i

¹⁴⁷ Carson, Clayborne (red), *Martin Luther King – En självbiografi*, 1998, s229.

Washington James Melvin (red), *A testament of hope: the essential writings of Martin Luther King Jr*, s59ff.

¹⁴⁸ Carson, Clayborne (red), *Martin Luther King – En självbiografi*, 1998, s61.

¹⁴⁹ Pehrsson, Lennart, *Martin Luther King*, 2012, s15.

¹⁵⁰ King Jr, Martin Luther, *Vägen heter icke-våld*, 1964, s22.

¹⁵¹ King Jr, Martin Luther, *Vägen heter icke-våld*, 1964, s60.

¹⁵² Washington James Melvin (red), *A testament of hope: the essential writings of Martin Luther King Jr*, s16.

¹⁵³ Claiborne Shane, Campolo Tony, *Red letter revolution*, 2012, s40.

¹⁵⁴ Agape [ἀγάπη] grekiska, kan översättas med: kärlek, Guds kärlek, kärleksmåltid.

¹⁵⁵ Washington James Melvin (red), *A testament of hope: the essential writings of Martin Luther King Jr*, s8.

¹⁵⁶ Washington James Melvin (red), *A testament of hope: the essential writings of Martin Luther King Jr*, s20.

hämndsyfte.»¹⁵⁷

King talade om att kärleken alltid sida står bredvid rätten.¹⁵⁸ Med detta åsyftade han att rätten och kärleken hör samman med varandra och att de inte kan separeras från varandra. Utifrån detta pläderade han för att medborgarrättsrörelsen skulle genomdriva de gudagivna rättigheterna, men att det skulle ske med kärleken som redskap. Han frågade sig vilken typ av extremister som människor önskade vara: hatets eller kärlekens?¹⁵⁹ För honom var svaret självklart, kärlekens. Kärleken syftar enligt honom till att med en god vilja skapa förståelse och försoning.¹⁶⁰ King kunde i sina predikningar tala om att sann kärlek är kärlek i handling, den kärlek som vill återställa gemenskapen.¹⁶¹ Därför är talet om ickevåld enligt King också ett rop på kärlek.¹⁶²

Till en början talade faktiskt medborgarrättsrörelsen själv sällan om *ickevåld*, *passivt motstånd* eller *icke-samarbete* utan om *kristen kärlek*.¹⁶³ Däremot framkommer det tidigt i rörelsens historia att våld inte är någonting som förespråkas, utan att de ska övertyga sina motståndare genom kärleken.¹⁶⁴ Anledningen till ondska kan, enligt King, bero på (andlig) blindhet som gör att människor gör det onda utan att vara medvetna om det.¹⁶⁵ Detta tema synliggörs även i talet *I have a dream* där King påminner de hundratusentals människorna som var samlade där om att kampen de för måste ske på ett rättfärdigt och värdigt sätt. Därför kan våldet aldrig accepteras.¹⁶⁶ Han talade om att Gud inte vill att vi ska hata,¹⁶⁷ och då Gud skapat alla människorna besitter alla dessa en värdighet som människan ska agera i enlighet med.¹⁶⁸ Det orättfärdiga systemet ska besegras, men människorna i systemet ska älskas.¹⁶⁹ Att agera på ett ovärdigt sätt, är därmed att frångå Guds vilja.

En återkommande idé hos King är att genom att välja kärleken, den disciplinerade och den rättfärdiga vägen, så går det att visa att ens motståndare betar sig mer

¹⁵⁷ King Jr, Martin Luther, *Vägen heter icke-våld*, 1964, s129.

¹⁵⁸ Carson, Clayborne (red), *Martin Luther King – En självbiografi*, 1998, s78.

¹⁵⁹ Carson, Clayborne (red), *Martin Luther King – En självbiografi*, 1998, s218.

¹⁶⁰ King Jr, Martin Luther, *Vägen till frihet*, 1959, s89.

¹⁶¹ King Jr, Martin Luther, *Vägen till frihet*, 1959, s90.

¹⁶² Washington James Melvin (red), *A testament of hope: the essential writings of Martin Luther King Jr*, s26.

¹⁶³ Carson, Clayborne (red), *Martin Luther King – En självbiografi*, 1998, s85.

¹⁶⁴ Pehrsson, Lennart, *Martin Luther King*, 2012, s11.

¹⁶⁵ King Jr, Martin Luther, *Vägen heter icke-våld*, 1964, s50ff.

¹⁶⁶ Carson, Clayborne (red), *Martin Luther King – En självbiografi*, 1998, s246.

¹⁶⁷ Carson, Clayborne (red), *Martin Luther King – En självbiografi*, 1998, s356.

¹⁶⁸ Wills, Richard W, *Martin Luther King Jr and the Image of God*, 2009, s117.

¹⁶⁹ Washington James Melvin (red), *A testament of hope: the essential writings of Martin Luther King Jr*, s47.

omoraliskt än en själv.¹⁷⁰ Han talade om att ”Vi kommer att möta er förmåga att utsätta oss för lidande med vår förmåga att uthärda lidande.”¹⁷¹ King manade ständigt till kärlek, uthållighet och disciplin. Det var, enligt honom, valet av ickevåldets och kärlekens väg som skulle kunna förändra det segregerade samhället.¹⁷² Icke-våldet var ett sätt att motarbeta det orättfärdiga systemet samtidigt som de skulle kunna älska dem som upprätthöll det.¹⁷³

Att välja ickevåld som metod medför också enligt King att syftet inte handlar om att förödmjuka motståndarna, utan att istället vinna deras vänskap och förståelse.¹⁷⁴ Kampen rör ondskan som system snarare än den onda människan.¹⁷⁵ King försökte ständigt påminna medborgarrörelsens medlemmar om att de skulle älska alla och då även de vita motståndarna. Han menade att medborgarrörelsen skulle möta motståndarnas hat med kärlek.¹⁷⁶ För att kärleken skulle segra var de alla tvungna att vara beredda på att utstå lidande, hat, fängelse och död.¹⁷⁷

6.5 Civil olydnad

King såg den civila olydnaden som ett vapen som rörelsen skulle använda sig av för att avslöja orättvisor i samhället.¹⁷⁸ Han menade att medborgarrörelsen inte enbart skulle göra aktivt motstånd, utan att det också handlade om att vägra samarbeta med orättvisa system i samhället (underförstått, civil olydnad).¹⁷⁹ För honom var det självklart att en handling i civil olydnad kunde vara rätt, vilket grundar sig på hans världsbild. Han påstod att då Gud skapat universella värden är dessa mer gällande än de faktiska juridiska lagarna. Detta innebär att de universella värden är gällande och dessa bör människan följa, samtidigt som hon döms under de juridiska lagarna. Han särskiljde mellan två typer av lagar: rättfärdiga och orättfärdiga lagar, där: ”En rättfärdig lag är en av människan skapad förordning som stämmer överens med morallagen eller Guds lag.”¹⁸⁰

Om en lag i samhället går mot den rättfärdiga lagen är det därmed rätt att bryta den för att istället lyda den rättfärdiga lagen, vilket gör att civil olydnad kan ses som ett bra

¹⁷⁰ Carson, Clayborne (red), *Martin Luther King – En självbiografi*, 1998, s356.

¹⁷¹ Schlorett, Valerie och Brown Pam, *Martin Luther King*, 1991, s46.

¹⁷² Carson, Clayborne (red), *Martin Luther King – En självbiografi*, 1998, s284.

¹⁷³ King Jr, Martin Luther, *Vägen heter icke-våld*, 1964, s15.

¹⁷⁴ King Jr, Martin Luther, *Vägen till frihet*, 1959, s87.

¹⁷⁵ King Jr, Martin Luther, *Vägen till frihet*, 1959, s88.

¹⁷⁶ King Jr, Martin Luther, *Vägen till frihet*, 1959, s119.

¹⁷⁷ King Jr, Martin Luther, *Vägen till frihet*, 1959, s189.

¹⁷⁸ Carson, Clayborne (red), *Martin Luther King – En självbiografi*, 1998, s210.

¹⁷⁹ King Jr, Martin Luther, *Vägen till frihet*, 1959, s77.

¹⁸⁰ Carson, Clayborne (red), *Martin Luther King – En självbiografi*, 1998, s213.

sätt att upplysa samhället om orättfärdiga lagar och ett sätt att genomdriva en förändring till rättfärdiga lagar.¹⁸¹ När King argumenterade för att civil olydnad var något rättfärdigt hänvisade han också till att Jesus ägnade sig åt civil olydnad, han bröt mot orättfärdiga lagar för att följa den rättfärdiga lagen.¹⁸²

Förutsättningen för att en person ska kunna bryta en samhällelig lag är dock att hon är villig att ta konsekvensen av sitt agerande.¹⁸³ King själv sa efter att han blivit gripen efter bussbojkotten i Montgomery att: ”Jag visste att jag hade fällts för ett brott, men jag var stolt över brottet.”¹⁸⁴ Han hävdade därmed att den civila olydnaden var något korrekt, då den stämde överens med den rättfärdiga lagen, men att han – och de andra i rörelsen – måste vara villiga att sitta i fängelse och bli bestraffade på grund av de brott som de utförde. King uttryckte sig till och med så drastiskt att han sa att vägen till frihet skulle gå genom fängelset.¹⁸⁵

King menade att rasfördomarna baseras på ”... ogrundad rädsla, misstankar och missförstånd.”¹⁸⁶ Genom att begå brott ville han därför visa på lagarnas orimlighet och inom rörelsen fanns det även en tilltro till att de högre domstolarna skulle förändra domstolsbesluten och korrigera den segregering som lagarna faktiskt innebar.¹⁸⁷

¹⁸¹ Se ex: Carson, Clayborne (red), *Martin Luther King – En självbiografi*, 1998, s106.

¹⁸² Pehrsson, Lennart, *Martin Luther King*, 2012, s13.

¹⁸³ Schlorett, Valerie och Brown Pam, *Martin Luther King*, 1991, s26.

¹⁸⁴ Carson, Clayborne (red), *Martin Luther King – En självbiografi*, 1998, s105.

¹⁸⁵ Pehrsson, Lennart, *Martin Luther King*, 2012, s34.

¹⁸⁶ King Jr, Martin Luther, *Vägen heter icke-våld*, 1964, s11.

¹⁸⁷ Carson, Clayborne (red), *Martin Luther King – En självbiografi*, 1998, s106.

7. Medborgarrättsrörelsens praktik

I detta kapitel kommer jag att redogöra för ickevåldsliga metoder som den delen av medborgarrättsrörelsen som King förknippas med använde sig av. Syftet med detta är att visa på hur den ideologi som presenterats tidigare i uppsatsen tog sig konkreta uttryck och också klargöra att deras ickevåldsmetoder handlade om aktivt agerande och ingen passiv regression.

7.1 Bussbojkotter

7.1.1 Rosa Parks

Den 1 december 1955 lämnade sömmerskan Rosa Parks sin arbetsplats och begav sig till busshållplatsen där hon väntade på att stiga på bussen.¹⁸⁸ De lagar som fanns delade upp bussen i tre delar. De fyra första raderna var totalt förbjudna för svarta att sitta på, vilket skylten *Whites Only* klargjorde, de sista sätena i bussen var ämnade för de svarta och i mittenraden fick de svarta sitta så länge ingen vit önskade sitta där.¹⁸⁹ Den 1 december valde Parks att bryta mot denna regel då hon, efter att ha satt sig i mittendelen av bussen, vägrade resa sig upp när en vit man krävde att få sitta där hon satt.¹⁹⁰

Busschauffören klargjorde för Parks att han skulle ringa polisen om hon inte reste sig upp, detta då hon bröt mot Montgomerys segregationslagar.¹⁹¹ Parks svarade på busschaufförens hot genom att säga: ”Gör det då – låt arrestera mig!”¹⁹² Polis tillkallades och Parks häktades.¹⁹³ Parks gjorde detta på eget initiativ och kom utifrån sin karaktär och tro att bli en förebild för många svarta vid denna tid.¹⁹⁴ Hon kom senare, av King, att beskrivas som en utlösande faktor till den bussbojkott som följde hennes vägran att resa sig från sin plats.¹⁹⁵

7.1.2 MIA och bussbojkotter

Bussbojkotten var en ickevåldsmetod som medborgarrättsrörelsen använde sig av i bland annat Montgomery och med tanke på att omkring 17 500 svarta brukade åka buss varje dag

¹⁸⁸ Chakrabarty, Bidyut, *Mahatma Gandhi and Martin Luther King Jr*, 2013, s159.

¹⁸⁹ Chakrabarty, Bidyut, *Mahatma Gandhi and Martin Luther King Jr*, 2013, s160.

¹⁹⁰ Schlorett, Valerie och Brown Pam, *Martin Luther King*, 1991, s18-19.

¹⁹¹ Pehrsson, Lennart, *Martin Luther King*, 2012, s27.

¹⁹² Schlorett, Valerie och Brown Pam, *Martin Luther King*, 1991, s20.

¹⁹³ Schlorett, Valerie och Brown Pam, *Martin Luther King*, 1991, s20.

¹⁹⁴ Carson, Clayborne (red), *Martin Luther King – En självbiografi*, 1998, 68.

¹⁹⁵ Carson, Clayborne (red), *Martin Luther King – En självbiografi*, 1998, s87.

(de utgjorde 75 % av bussbolagens kunder) blev bojkotten ett effektivt sätt att protestera mot rassegregeringen.¹⁹⁶ King fick höra talas om Parks civila olydnad på bussen och han gav henne sitt fulla stöd.¹⁹⁷ Han hade länge varit engagerad och drivit frågan om rättvisa mellan raserna,¹⁹⁸ dock var det händelsen med Parks som födde idén om en bussbojkott. Måndagen den 5 december 1955, fyra dagar efter Parks blivit gripen och samma dag som hennes rättegång var, påbörjades bussbojkotten.¹⁹⁹ Den initierades av de svarta pastorerna i Montgomery och de berättade om den stundande bojkotten på söndagens gudstjänster samt genom informationsblad.²⁰⁰

Måndagens bussbojkott planerades genom att skapa förutsättningen för samåkning och genom att taxibolagen i staden accepterade att köra de svarta för samma pris som en bussresa kostade. Den första dagen, 5 december, undersökte King hur väl bojkotten förlöp och till sin stora glädje valde tusentals svarta att bojkotta bussarna för att gå, samåka eller på andra sätt transportera sig till sina arbeten.²⁰¹ Initiativtagarna hade hoppats på en 60%-ig uppslutning, men enligt Kings egen analys av situationen så kom bojkotten att få en nästan 100 %-ig uppslutning.²⁰² Bussbolagets egen analys var att antalet svarta som reste med dem föll med 90 %.²⁰³ Båda dessa siffror tydliggör att bojkotten fick ett stort genomslag samt hade en bred förankring hos den svarta delen av befolkningen.

Den 5 december bildades också en förening vid namnet *Montgomery Improvement Association* (MIA) som skulle övervaka bussbojkotten. Till ordförande valdes den 26-årige King.²⁰⁴ King vidhöll dock åsikten om att syftet med rörelsen var att den skulle vara spontan.²⁰⁵ Kvällen när MIA grundades höll King ett av sina första tal som rörde de svartas rättigheter, där han i en predikan manade de svarta att hävda sina rättigheter och att de skulle bli behandlade på samma sätt som de vita.²⁰⁶ Bussbojkotten i Montgomery kan därmed utan tvekan beskrivas som en av de mest betydelsefulla händelserna i medborgarrättsrörelsen. Detta blev startskottet för ickevåldsliga aktioner och också startpunkten för King som

¹⁹⁶ Schlorett, Valerie och Brown Pam, *Martin Luther King*, 1991, s22.

¹⁹⁷ Schlorett, Valerie och Brown Pam, *Martin Luther King*, 1991, s20.

¹⁹⁸ Carson, Clayborne (red), *Martin Luther King – En självbiografi*, 1998, s30.

¹⁹⁹ Carson, Clayborne (red), *Martin Luther King – En självbiografi*, 1998, s68.

²⁰⁰ Schlorett, Valerie och Brown Pam, *Martin Luther King*, 1991, s22.

²⁰¹ Schlorett, Valerie och Brown Pam, *Martin Luther King*, 1991, s22.

²⁰² King Jr, Martin Luther, *Vägen till frihet*, 1959, s48.

²⁰³ Pehrsson, Lennart, *Martin Luther King*, 2012, s28.

²⁰⁴ Schlorett, Valerie och Brown Pam, *Martin Luther King*, 1991, s23.

²⁰⁵ Chakrabarty, Bidyut, *Mahatma Gandhi and Martin Luther King Jr*, 2013, s162.

²⁰⁶ Schlorett, Valerie och Brown Pam, *Martin Luther King*, 1991, s24.

talesperson för medborgarrättsrörelsen.

Till en början var bussbojkotten tänkt att vara en endagsprotest, men förlängdes till en månadslång protest.²⁰⁷ MIA kom senare att presentera tre krav till bussbolagen: ”1) Busschaufförerna skulle behandla svarta passagerarna hövligt. 2) Passagerarna skulle få sätta sig allt eftersom de kom, de svarta skulle börja bakifrån och de vita framifrån. 3) Bussbolaget måste genast anställa svarta förare för de turer som gick genom svarta områden.”²⁰⁸ Förslagen handlade alltså inte om ett totalt upphävande av segregeringen, utan handlade om en upplösning av den grävsta segregeringen.²⁰⁹ Politikerna och poliserna i Montgomery motarbetade medborgarrättsrörelsens krav.²¹⁰ Ett exempel är hur stadens ledare sökte upp en gammal lag i Montgomery som förbjöd bojkotter, vilket gjorde att King och 88 andra personer anhölls och ställdes inför rätta.²¹¹

Samtidigt som MIA fortsatte med bussbojkotter drev de också ärendet gentemot Högsta domstolen i Amerika där de pläderade för att de lagar som fanns på bussarna stred mot den Amerikanska konstitutionen. Den 4 juni 1956 kom ett utlåtande där det stod: ”Förenta Staternas Högsta Domstol har i dag bekräftat ett hovrättsbeslut som slår fast att Alabamas statliga och civila lagar angående segregation på bussarna är ett brott mot konstitutionen.”²¹² En första seger var vunnen, men än hade ingen faktisk förändring skett. Den verkliga förändringen den 20 december 1956 då staden tvingades att ge vika för medborgarrättsrörelsens krav i och med att en ny, icke segregering, federal lag trädde i kraft.²¹³

Rosa Parks som enligt sina egna ord inte vägrat resa sig på bussen utifrån en särskild medvetenhet, mer än trötthet, eller som inte hade planerat denna protest,²¹⁴ fick ändå bli en utlösande faktor för den bojkott av bussar som var en av rörelsens första ickevåldsliga aktioner. Denna aktion kan beskrivas som en lyckad sådan då rörelsen genom uthållighet, kreativitet och gemensamma ansträngningar lyckades förändra den federala lagen och få en förändring gällande den rassegregering som rådde på bussarna. För King var det tydligt, det

²⁰⁷ King Jr, Martin Luther, *Vägen till frihet*, 1959, s42.

²⁰⁸ Schlorett, Valerie och Brown Pam, *Martin Luther King*, 1991, s27.

²⁰⁹ Pehrsson, Lennart, *Martin Luther King*, 2012, s29.

²¹⁰ Schlorett, Valerie och Brown Pam, *Martin Luther King*, 1991, s28.

²¹¹ Schlorett, Valerie och Brown Pam, *Martin Luther King*, 1991, s33.

²¹² Schlorett, Valerie och Brown Pam, *Martin Luther King*, 1991, s34.

²¹³ King Jr, Martin Luther, *Vägen till frihet*, 1959, s145ff.

²¹⁴ Schlorett, Valerie och Brown Pam, *Martin Luther King*, 1991, s20.

var inte en seger gentemot de vita, utan en seger för rättvisan.²¹⁵

7.2 Freedom Riders

En annan form av bussaktion som rörelsen ägnade sig åt var den som skedde genom *Freedom Riders*. Denna ickevåldsliga aktion påbörjades under sommaren 1961. Aktionen gick ut på att svarta och vita studenter i norr reste med buss till södern och längs resan gjorde de så kallade *sit-ins* där de satte sig på restauranger och bussterminaler i protest mot rassegregeringslagarna.²¹⁶

Freedom Riders mötte hårt motstånd, främst från Ku Klux Klan, och den första bussresan resulterade i en uppeldad buss, misshandlade och arresterade studenter.²¹⁷ Vid detta tillfälle arresterades även nio vita studenter, men dessa släpptes utan straff.²¹⁸ När King fick höra talas om detta började han söka olika sätt att stödja rörelsen, vilket bland annat skedde genom en samling i en kyrka i Montgomery.²¹⁹

De studenter och ungdomar som reste med *Freedom Riders* utsatte sig för stora faror och blev ofta grovt misshandlade av vita extremister. I vissa städer uppmuntrades till och med polisen att använda övervåld och misshandla *Freedom Riders*-aktivisterna.²²⁰ Tack vare uthållighet och ett flertal journalisters rapporteringar kom rörelsen att skapa opinion i Amerika för deras fråga. Detta gjorde att de beskrivs som en förklaring till att Jim Crow-lagarna upphävdes.²²¹

7.3 Restaurangprotester

Inspirerade av framgången och metoden i Montgomery och av bussbojkotten, valde ett antal studenter att öva upp sig i ickevåldsmetoder och genom förberedande övningar göra sig beredda för en ny form av protest.²²² Denna kampanj ägde rum 1960 och leddes av en studentrörelse, som stöddes av King. De gick till en bar där en svart collegestudent tidigare vägrats betjäning, där de svarta ungdomarna satte sig i restaurangen och önskade få samma

²¹⁵ Carson, Clayborne (red), *Martin Luther King – En självbiografi*, 1998, s113.

²¹⁶ Schlorett, Valerie och Brown Pam, *Martin Luther King*, 1991, s40.

²¹⁷ Schlorett, Valerie och Brown Pam, *Martin Luther King*, 1991, s40.

²¹⁸ Schlorett, Valerie och Brown Pam, *Martin Luther King*, 1991, s40.

²¹⁹ Schlorett, Valerie och Brown Pam, *Martin Luther King*, 1991, s41.

²²⁰ Pehrsson, Lennart, *Martin Luther King*, 2012, s50.

²²¹ Schlorett, Valerie och Brown Pam, *Martin Luther King*, 1991, s41.

²²² Carson, Clayborne (red), *Martin Luther King – En självbiografi*, 1998, s155.

service som de vita.²²³ De blev på grund av denna aktion utsatta för slag, spott och hånfulla ord. Men trots det valde studenterna att, inspirerade och uppmuntrade av King, låta kampanjen ske utan våld.²²⁴

Vid ett tillfälle när King deltog i protesten arresterades 75 demonstranter och fängslades. King dömdes vid det tillfället till fängelse i fyra månader, dock kom detta domslutet att upphävas efter att John F Kennedy, som då var senator och demokraternas presidentkandidat, valt att ta sig an ärendet.²²⁵

7.4 Marscher

En återkommande ickevåldsmetod som King och medborgarrörelsen använde sig av var marscher. Medborgarrörelsen genomförde flera marscher som syftade till att på ett fredligt sätt och genom ickevåld uppmärksamma orättvisor som förekom. Nedan kommer tre exempel på marscher där King medverkade med ibland flera tusentals andra människor.

7.4.1 Birmingham

En uppmärksammas marsch är den i Birmingham den 12 april 1963. Denna marsch ledde till att över 900 människor av flera tusen arresterades, däribland King. På grund av fängelsernas begränsade kapacitet insåg myndigheterna att alla som demonstrerade inte kunde arresteras.²²⁶ Det var i och med denna marsch och fängslandet av King som han författade ett brev, *Brev från ett fängelse i Birmingham*, som senare blev ett välkänt och välspritt manifest för hans tankar och idéer kring alla människors lika värde och sin egen roll i det.²²⁷

Trots att Birmingham's säkerhetschef, Bull Connor, valde att möta marschen med brandmän som sprutade vatten och poliser som arresterade flera demonstranter, fortsatte demonstrationerna vid flera andra tillfällen på ett fredligt och uthålligt sätt.²²⁸ En seger vanns även denna gång och det skedde den 5 maj 1963 när ännu en marsch genomfördes och de även denna gång möttes av brandmän och poliser. Vid detta tillfälle valde dock demonstranterna att knäböja ett par minuter framför brandmännen och poliskedjan, därefter

²²³ Schlorett, Valerie och Brown Pam, *Martin Luther King*, 1991, s39.

²²⁴ Carson, Clayborne (red), *Martin Luther King – En självbiografi*, 1998, s156.

²²⁵ Schlorett, Valerie och Brown Pam, *Martin Luther King*, 1991, s39.

²²⁶ Schlorett, Valerie och Brown Pam, *Martin Luther King*, 1991, s42.

²²⁷ För mer information, läs: 7.5.2 Ett brev från fängelset i Birmingham.

²²⁸ Schlorett, Valerie och Brown Pam, *Martin Luther King*, 1991, s44-45.

reste sig demonstranterna och fortsatte gå. Kedjan av poliser och brandmän öppnades upp och säkerhetschefen Conner kunde med ilska och frustration se på hur demonstrationståget denna gång inte stoppades.²²⁹

7.4.2 Washington DC

En del har beskrivit bussbojkotten i Montgomery som en mikroaktion, medan manifestationen i Washington tog medborgarrättsrörelsens aktioner till en makronivå.²³⁰ Vid detta tillfälle kom King att på ett tydligt sätt bli medborgarrättsrörelsens talesman.²³¹ Den största marschen som King genomförde ägde rum i Washington DC den 28 augusti 1963.²³² Demonstrationen ville fira 100-årsminnet av slaveriets avskaffande i Amerika och Kings förhoppning var att omkring 100 000 människor skulle samlas. Väl på plats insåg King att hans förhoppning hade uppfyllts och mer därtill.²³³ Omkring 250 000 personer hade samlats vid Lincoln Memorial och bland dem som demonstrerade fanns det inga tecken på vare sig våld eller aggression.²³⁴ Vid demonstrationen hölls även ett flertal tal, däribland ett tal från King som kommit att bli ett av historiens mest kända tal och som i efterhand har kallats för *I have a dream!*²³⁵

Det är troligt att King kände sig stärkt efter marschen i Birmingham tidigare det året och att det hos honom därför fanns förhoppningar om att det genombrott som skett i Birmingham skulle kunna spridas till stora delar av Amerika.²³⁶ Kings förhoppning infriades dessvärre inte vid detta tillfälle. Ett par veckor efter demonstrationen i Washington utsattes *Sixteenth Street Baptist Church* i Birmingham för ett bombattentat, vid attacken dog fyra flickor och ett flertal blev skadade.²³⁷

7.4.3 Från Selma till Montgomery

En historisk händelse som kom att prägla medborgarrättsrörelsen var mordet på John F. Kennedy och valet av ny president. Den amerikanska presidenten John F. Kennedy hade

²²⁹ Schlorett, Valerie och Brown Pam, *Martin Luther King*, 1991, s46.

²³⁰ Chakrabarty, Bidyut, *Mahatma Gandhi and Martin Luther King Jr*, 2013, s187.

²³¹ Lischer, Richard, *The Preacher King: Martin Luther King Jr and the word that moved America*, 1995, s191.

²³² Carson, Clayborne (red), *Martin Luther King – En självbiografi*, 1998, s239.

²³³ Schlorett, Valerie och Brown Pam, *Martin Luther King*, 1991, s47.

²³⁴ Carson, Clayborne (red), *Martin Luther King – En självbiografi*, 1998, s242.

²³⁵ För mer information, läs: 7.5.1 I have a dream.

²³⁶ Se ex: Carson, Clayborne (red), *Martin Luther King – En självbiografi*, 1998, 250.

²³⁷ Schlorett, Valerie och Brown Pam, *Martin Luther King*, 1991, s51.

mördats den 22 november 1963 och det nästkommande året kom att präglas av presidentvalskampanjen. Valet stod mellan den tidigare vicepresidenten Lyndon Johnson och Barry Goldwater där den sistnämnde önskade att inga förändringar kring segregationslagar skulle ske. Detta medförde att medborgarrörelsen aktivt arbetade för att de svarta skulle kunna välja en president.²³⁸

De svarta hade rösträtt, men kampen de kämpade för var att deras röster också skulle bli registrerade. Vid tidigare tillfällen hade en del svarta röster ”försvunnit” utan att någon kunnat förklara varför.²³⁹ Detta gjorde att King ordnade en marsch den 21 mars 1965 från Selma till Montgomery.²⁴⁰ King sa: ”I dag vill jag säga till Amerikas folk och till världen att vi inte tänker vända om. Vi är på väg nu, och ingen rasistvåg kan hindra oss. Vi är på väg mot frihetens land.”²⁴¹ För King var denna marsch ett sätt att visa hur medborgarrörelsen skulle kämpa för att deras dröm om ett rättvist samhälle skulle bli en verklighet.²⁴² Marschen blev lyckad och var ett viktigt steg i att rösträttslagen genomdrevs vilket gjorde att staten bar ansvar för att övervaka röstningen så att den skulle gå till på rätt sätt.²⁴³

7.5 Tal, predikningar och övriga texter

Det finns ett flertal tal predikningar och texter som kom att bli betydelsefulla för den del av medborgarrörelsen som King relaterar till. King är av många sedd som en skarp retoriker och värtalig förkunnare. Jag har valt att kortfattat lyfta fram två av hans mest kända tal och en av hans mest kända texter.

7.5.1 I have a dream

Ett av världens mest kända tal, *I have a dream*, hölls av King den 28 augusti 1963 i och med marschen till Washington.²⁴⁴ Till en början utgick King från ett utkast som han skrivit, ett tal som innehöll flera bibliska referenser.²⁴⁵ Allteftersom talet fortskred bestämde han sig för att

²³⁸ Schlorett, Valerie och Brown Pam, *Martin Luther King*, 1991, s51.

²³⁹ Carson, Clayborne (red), *Martin Luther King – En självbiografi*, 1998, s297-298.

²⁴⁰ Carson, Clayborne (red), *Martin Luther King – En självbiografi*, 1998, s292.

²⁴¹ Schlorett, Valerie och Brown Pam, *Martin Luther King*, 1991, s54.

²⁴² Chakrabarty, Bidyut, *Mahatma Gandhi and Martin Luther King Jr*, 2013, s185.

²⁴³ Schlorett, Valerie och Brown Pam, *Martin Luther King*, 1991, s54.

²⁴⁴ Carson, Clayborne (red), *Martin Luther King – En självbiografi*, 1998, s239.

²⁴⁵ Pehrsson, Lennart, *Martin Luther King*, 2012, s61.

lägga den skrivna texten åt sidan och istället tala spontant från hjärtat.²⁴⁶ En förklaring som angetts är dels det starka gensvaret som publiken gav och dels hur en gospelsångerska vid namn Mahalia Jackson lär ha utropat ”Berätta för dem om din dröm Martin!”²⁴⁷ King själv menade att det var stundens ingivelse som var förklaringen.²⁴⁸

Utgångspunkten i *I have a dream* var inget nytt retoriskt grepp för King, utan någonting som han använt sig av tidigare.²⁴⁹ Talet blev ett riktmärke för medborgarrättsrörelsen och King satte ord på den längtan som framförallt många svarta bar inom sig, en längtan efter frihet och efter de rättigheter som de menade sig ha rätt till.²⁵⁰ Talet var också ett av de första där King tydligare kopplade ihop ekonomiska orättvisor med rasism.²⁵¹ Detta tal har, likt andra texter och tal från King, två tydliga utgångspunkter: den kristna tron och den amerikanska konstitutionen.²⁵²

7.5.2 Ett brev från fängelset i Birmingham

I samband med marschen och demonstrationstågen i Birmingham hade King arresterats. Vid fängslandet av King hade en grupp vita kyrkliga företrädare riktat kritik mot honom där de hävdade att han var en man som enbart ställde till med bråk och oordning.²⁵³

I det brev från fängelset som King skrev försökte han tydliggöra varför han blivit fängslad. Detta brev har senare kommit att beskrivas som en programförklaring för medborgarrättsrörelsen.²⁵⁴ Han skrev: ”Jag är i Birmingham för att orättvisan är här, och orättvisan är något universellt – den har ingenting med ’utböling’ eller inte att göra.”²⁵⁵ Detta brev, som snarare kan beskrivas som ett manifest eller en programförklaring, var för King ett sätt att försöka försvara och stärka de amerikanska kyrkornas engagemang i frågan.²⁵⁶ I brevet gör han en selektiv historisk genomgång och visar på hur kyrkan varit inflytelserik och påverkat närsamhället, samtidigt beklagar han sig över att kyrkan i hans samtid kommit att bli

²⁴⁶ Schlorett, Valerie och Brown Pam, *Martin Luther King*, 1991, s48.

²⁴⁷ Pehrsson, Lennart, *Martin Luther King*, 2012, s61.

²⁴⁸ Carson, Clayborne (red), *Martin Luther King – En självbiografi*, 1998, s244.

²⁴⁹ Pehrsson, Lennart, *Martin Luther King*, 2012, s61.

²⁵⁰ Schlorett, Valerie och Brown Pam, *Martin Luther King*, 1991, s50.

²⁵¹ Pehrsson, Lennart, *Martin Luther King*, 2012, s64.

²⁵² Pehrsson, Lennart, *Martin Luther King*, 2012, s62.

²⁵³ Schlorett, Valerie och Brown Pam, *Martin Luther King*, 1991, s42.

²⁵⁴ Pehrsson, Lennart, *Martin Luther King*, 2012, s54.

²⁵⁵ Schlorett, Valerie och Brown Pam, *Martin Luther King*, 1991, s44.

²⁵⁶ Carson, Clayborne (red), *Martin Luther King – En självbiografi*, 1998, s207.

verkningslös och att hon därmed har svikit det Gud kallat henne till.²⁵⁷

Då brevet skrevs som ett svar på andra pastorers anklagelser innehåller det ett flertal referenser till bibliska getalter, såsom Paulus och Jesus Kristus.²⁵⁸ Vid en läsning av hans brev framkommer också den besvikelse och inre strid som King känt under den tid som medborgarrättsrörelsens kamp pågick.²⁵⁹ Här klargör också King att ”En rättfärdig lag är en av människan skapad förordning som stämmer överens med morallagen eller Guds lag.”²⁶⁰ Med hjälp av kyrkofadern Tomas av Aquinos texter fastslår King att den kamp som de för är en rättfärdig kamp.²⁶¹ De kristna hade enligt King ”... en moralisk skyldighet att inte lyda orättfärdiga lagar.”²⁶²

Brevet hade till en början ringa betydelse för medborgarrättsrörelsens kamp för de svartas rättigheter.²⁶³ Det var först senare som brevet fick en allt starkare betydelse för medborgarrättsrörelsens kamp och det kom att betraktas som ett viktigt manifest för den del av medborgarrättsrörelsen som King relaterade till.²⁶⁴

7.5.3 I have been to the mountain top

I Kings sista tal, som han framförde dagen innan han mördades, går det att ana att King hade en känsla av att han snart skulle bli mördad.²⁶⁵ En del har valt att beskriva det som ”... ett profetiskt tal. Det var som om han hade förberett sig på att dö och lagt all fruktan bakom sig.”²⁶⁶ Han beskriver i detta tal hur han stod på bergets topp och blickade ut över det utlovade landet.²⁶⁷ Detta tal innehåller ett flertal referenser till Bibeln och det uttåg av Israels folk från Egypten som Mose ledde.²⁶⁸ King talade passionerat om detta löftesland och han påminde åhörarna om att ickevåld alltid måste vara och förbli deras metod.²⁶⁹

I slutet av talet sa han att han inte ville bli ihågkommen för någon utmärkelse han tagit emot, utan som en man som valde att tjäna andra samt att han ville bli ihågkommen

²⁵⁷ Carson, Clayborne (red), *Martin Luther King – En självbiografi*, 1998, s221.

²⁵⁸ Carson, Clayborne (red), *Martin Luther King – En självbiografi*, 1998, s208.

²⁵⁹ Carson, Clayborne (red), *Martin Luther King – En självbiografi*, 1998, s210.

²⁶⁰ Carson, Clayborne (red), *Martin Luther King – En självbiografi*, 1998, s213.

²⁶¹ Carson, Clayborne (red), *Martin Luther King – En självbiografi*, 1998, s213.

²⁶² Pehrsson, Lennart, *Martin Luther King*, 2012, s55.

²⁶³ Pehrsson, Lennart, *Martin Luther King*, 2012, s55.

²⁶⁴ Pehrsson, Lennart, *Martin Luther King*, 2012, s54.

²⁶⁵ Carson, Clayborne (red), *Martin Luther King – En självbiografi*, 1998, s382.

²⁶⁶ Schlorett, Valerie och Brown Pam, *Martin Luther King*, 1991, s56.

²⁶⁷ Carson, Clayborne (red), *Martin Luther King – En självbiografi*, 1998, s391.

²⁶⁸ Sunnemark, Fredrik, *Malcolm X och Martin Luther King Jr – Två retorikanalyser*, 2008, s40ff.

²⁶⁹ Schlorett, Valerie och Brown Pam, *Martin Luther King*, 1991, s56.

som en som hade älskat och tjänat mänskligheten.²⁷⁰ Avslutningen av talet kan på ett sätt beskrivas som en summering av det liv som King levde:

Jag vill att ni skall säga att jag försökte älska och tjäna mänskligheten. Ja, om ni vill säga att jag var trumslagare, så säg att jag var trumslagare för rättvisan. Säg att jag var trumslagare för freden. Jag var trumslagare för rättfärdigheten. Allt det andra ytliga spelar ingen roll. Jag kommer inte att ha några pengar att lämna efter mig. Jag kommer inte att ha några vackra, lyxiga saker att lämna efter mig. Allt jag vill lämna efter mig är ett hängivet liv. Det var allt jag ville säga.²⁷¹

²⁷⁰ Pehrsson, Lennart, *Martin Luther King*, 2012, s12-13.

²⁷¹ Se Carson, Clayborne (red), *Martin Luther King – En självbiografi*, 1998, s392.

8. Kritisk analys av ickevåldsideologin

Denna del av uppsatsen syftar till att analysera och kritiskt granska den rekonstruktion av Kings ickevåldsideologi som tidigare gjorts i uppsatsen. I syfte att undvika onödig repetition kommer jag inte här återge Kings argument i dess helhet. Om läsaren vill påminna sig om Kings resonemang rekommenderas att vid behov återgå till kapitel 5-6.

8.1 Världsbild

Den världsbild King presenterar grundar sig på en teocentrisk och naturrättslig filosofi. Hans ontologi beträffande världen grundar sig på att det finns universella värden som är sanna då en allsmäktig Gud lagt ner dessa värden i världen. Hans epistemologi talar dock om att alla människor kan förstå vad som är rätt och fel. Det går således att hävda att King är koherent i sin syn i och med att Gud är utgångspunkten för de normativa värdena, och att dessa värden är tillgängliga för alla och inte förutsätter en *särskild* uppenbarelse. Därmed finns det ingen motsägelse mellan Kings två centrala antaganden.

Naturrätten förutsätter inte en särskild uppenbarelse från Gud och menar att alla människor kan förstå vad som är rätt, utan en särskild uppenbarelse från Gud.²⁷² Däremot kan en teocentrisk världsbild förutsätta en uppenbarelse från/av Gud för att människan ska förstå vad som är rätt/fel; men så är inte fallet för King. King antar att *alla* människor kan förstå vad som är rätt och fel utan en särskild uppenbarelse för Gud. Gud är dessutom, enligt den teocentriska världsbilden, grunden och garanten för de moraliska värdena.²⁷³ Detta är ett antagande som King gör. Diskussionen huruvida det goda definieras som gott då Gud vill det, om Gud vill det goda för att Gud är god eller om Gud vill det goda för att Gud är god i sin karaktär utelämnar King. Detta kan också ses som en svaghet hos King i och med att giltigheten för Kings antaganden faller tillbaka på den karaktärisering som King gör av Gud.

Vid en läsning av King framkommer det att han inte ser en motsättning mellan en teocentrisk världsbild och en naturrättslig filosofi, utan använder dessa två antaganden som ömsesidigt stödjande argument för hans åsikter. Kings argumentation förutsätter därför koherens och är också koherent så till vida att hans antaganden är ömsesidigt stödjande av varandra och att de dessutom inte motsäger varandra. Dessa två harmoniserar med varandra då King talar om att Gud är den som är grunden och garanten för de etiska och moraliska

²⁷² Sundman, Per, *Human Rights, Justification and Christian Ethics*, 1996, s54ff.

²⁷³ Sundman, Per, *Human Rights, Justification and Christian Ethics*, 1996, s74ff.

värdena, och att dessa värden är tillgängliga för alla människor genom en så kallad allmän uppenbarelse. Vad denna allmänna uppenbarelse innebär talar inte King explicit om.

8.1.1 Teocentrisk världsbild och naturrätt

Om vi delar upp Kings två grundläggande antaganden, A) Teocentrisk världsbild och B) naturrätt, kan vi rikta kritik mot Kings ställningstaganden.

A) Teocentrisk världsbild: Då King pläderar för att mänskliga rättigheter grundar sig på normativa värden som en gudom fastslagit går det att rikta kritik mot hans synsätt. Kings argumentation att Gud är grunden för normativa värden är koherenta så tillvida att de inom sig är motsägelsefria och att hans antaganden är ömsesidigt stödande av varandra. Dock svarar han inte, vilket tidigare nämnts, på om Gud vill det goda för att Gud är god, om det goda är gott för att Gud vill det eller om Gud vill det goda för att Gud i sin karaktär är god.

Vidare går det att fråga sig att *om* en gudstro är en förutsättning för mänskliga rättigheter exkluderas inte då de delar av befolkningen som inte delar en (kristen) gudstro?²⁷⁴ Argumenten kan på detta sätt bli exklusivt tillgängliga för de som har en gudstro. Kritik går även att rikta mot huruvida det finns universella värden som är evigt sanna och i alla kulturer gällande.²⁷⁵ Frågan blir därmed om ett värde kan vara universellt även om det inte kan omfattas av alla?²⁷⁶ Kings eget svar på frågan skulle vara *ja*. En gudomlig kraft är garantin för rättigheterna, och dessa kan förstås även om en person inte har en gudstro. Återigen finns det hos King en betoning på den så kallat allmänna uppenbarelsen som är tillgänglig för alla människor.

Jag kan instämma i Kings ställningstagande om att något kan vara rätt även om det inte omfattas av alla. Jag vill förtydliga min ståndpunkt genom att ge ett exempel. Det går att påstå att människan, i egenskap av att vara född, har ett okränkbart värde och att ett sådant påstående är universellt, även om det exempelvis finns rasister som inte vill omfamna den idén, utan istället menar att en svart människas värde inte är lika legitimt som en vit människas. Detta innebär inte att det universella okränkbara värdet för alla människor, i egenskap av att vara född, nödvändigtvis är falskt. Kings premisser kan därmed sägas vara rimliga, argumenten bygger på premisser som är rimliga att anta.

²⁷⁴ Sundman, Per, *Human Rights, Justification and Christian Ethics*, 1996, s126-128.

²⁷⁵ Sundman, Per, *Human Rights, Justification and Christian Ethics*, 1996, s68.

²⁷⁶ Sundman, Per, *Human Rights, Justification and Christian Ethics*, 1996, s57ff.

Kings argumentation svarar också i viss mån tillfredställande på relevansprövningen. De argument King framför är relevanta för den åsikt som han pläderar för. Däremot kan King sägas brista i den argumentativa delen så tillvida att King inte argumenterar för sitt ställningstagande, utan fastslår det. Vid en läsning av King går det att tolka honom som om han säger att: ”Det här är rätt, för att Gud säger att det är rätt.” Det främsta problemet för King här är att liknande argumentation användes av hans meningsmotståndare för att stärka och bevara segregationen,²⁷⁷ och en del bibeltolkare väljer att utifrån Bibeln att rättfärdiggöra användandet av våld.²⁷⁸

Detta medför att jag påstår att Kings teocentriska världsbild är koherent, men att hans argumentation är bristfällig. Argumenten uppfyller visserligen både rimlighets- och relevansprövningen, men kritik går att rikta mot att argumenten snarare ”fastslår åsikter” än ”argumenterar för åsikter”.

B) Naturrätt: King talar om att alla människor kan förstå vad som är rätt och fel, i egenskap av att de är människor. King argumenterar inte tydligt för en naturrättslig filosofi, utan gör antaganden som antyder en sådan. Bland annat talar han om att människan är en fri varelse som kan göra förnuftiga beslut.²⁷⁹ King talade också om att en människa har ett värde även om hon inte är medveten om det.²⁸⁰ I och med att King inte tydligt argumenterar för en naturrättslig filosofi är det också svårt att försöka skärskåda hans argument. Argumentationen utgår från en teocentrisk världsbild, men understöds av en naturrättslig filosofi. Han talar om en allmän uppenbarelse som är tillgänglig för alla människor, men klargör inte på vilket sätt den är tillgänglig för alla människor, om det sker via samvetet, förnuftet etc.

Detta medför att den främsta kritiken mot Kings ställningstaganden beträffande naturrätten även här blir att han gör antaganden som han ej argumenterar för. Då King inte klart argumenterar för de naturrättsliga antaganden som han gör finner jag hans argumentation bristfällig.

8.2 Gudsbild

²⁷⁷ Walton, Hanes Jr, *The political philosophy of Martin Luther King Jr*, 1971, s96.

²⁷⁸ Wiemann, Dirk (red), *Discourses of Violence – Violence of Discourses*, 2005, s26f.

²⁷⁹ Sundman, Per, *Human Rights, Justification and Christian Ethics*, 1996, s112.

²⁸⁰ Sundman, Per, *Human Rights, Justification and Christian Ethics*, 1996, s120.

Det går att ställa kritiska frågor till Kings gudsbild. Hur kan vi veta att den kristna guden, uppenbarad i Jesus från Nasaret, är den enda sanna guden? Om inte den enda sanna guden, hur kan vi veta att det är en sann gud? För om det inte är en sann gud faller Kings resonemang och argumentation på en gång.²⁸¹

King väljer inte att argumentera kring Guds existens, utan förutsätter den. En utmaning, som King inte svarar på, är hur hans ideologi kan omfattas av dem som inte är gudstroende. Jag hävdar att Kings resonemang kring Gud visserligen är koherenta. King pläderar för en gudsbild där Gud är helig, autonom och fortsätter vara en del av människors verklighet. Antaganden som görs är motsägelsefria och ömsesidigt stödjande av varandra, detta utifrån att en hållbar förklaring på teodicéproblemet kan ges. Eftersom en sådan förklaring inte ges av King menar jag att hans antaganden är koherent, men att den brister i sin argumentation utifrån att förslag på lösning av teodicéproblemet inte ges.

King brister även här i sin argumentation. King bildar intellektuell isolering och hans argument är därmed svåra att ifrågasätta.²⁸² King gör antaganden som han ej argumenterar för utan enbart antar empatiskt. Detta kan troligtvis förklaras av att flertalet av Kings texter och tal sker i en kontext där en kristen gudsbild var antagen av de flesta åhörarna och att han därmed inte ansåg det vara nödvändigt att argumentera för ställningstaganden som då antogs vara självklara.

8.3 Människosyn

Varje människosyn formas i en specifik kontext.²⁸³ Den människosyn som King presenterar vilar på en så kallat klassisk kristen syn, vilket troligtvis är beroende av den kontext som King befann sig i. I ett första skede går det att konstatera att Kings antagande är koherenta. King menar att alla människor har en inneboende värdighet, har rätt till en rättvis behandling, att hon kan samarbeta med Gud och att alla människor är Guds avbild. Dessa argument är koherenta, de är motsägelsefria och ömsesidigt stödjande av varandra.

Synen på människan och Kings argumentation för denna går däremot att kritisera. På grund av den mänskliga naturens komplexitet, fördärvad men med stor möjlighet att göra gott, kommer det ständigt uppstå konflikter mellan mänskliga rättigheter och Guds

²⁸¹ Sundman, Per, *Human Rights, Justification and Christian Ethics*, 1996, s81.

²⁸² Hansson, Sven Ove, *Verktygslära för filosofer*, 2003, s48.

²⁸³ Löfstedt, Malin, *Modell, människa eller människosyn?* 2005, s35.

vilja.²⁸⁴ Därför går det att fråga sig huruvida det är rimligt att anta rättigheter som människan på grund av sin syndiga natur har svårt att leva i. Jag finner det också problematiskt att King både talar om en fördärvad människa och en människa med stor potential att göra gott, möjligtvis med en allt för stark betoning på människans möjlighet att göra gott.²⁸⁵

Kings lösning är att Gud vill förbättra vår moral. Frågan är då vad som händer med dem som inte tillåter Gud att göra detta och om alla människors moral genom Guds kraft kan bli återställd? Kings svar på detta skulle troligtvis vara att människan har fått en fri vilja av Gud att välja det goda eller välja det onda, även om en människa inte har en gudstro.

Jag menar därför att Kings argumentation beträffande människosyn är koherent men att den brister i rimlighetsprövningen. De antaganden som King gör kan inte ses som rimliga, och han bemöter inte heller den kritik som går att rikta mot honom och hans argumentation. Däremot uppfyller argumentationen relevansprövningen i och med att de antaganden som King gör hänger ihop (om vi bortser från bristen på rimlighet i det som sägs).

8.4 Våldets betydelse

Vid en läsning av King framkommer det att hans idé om *absolut* ickevåld grundar sig på tre huvudsakliga anledningar: A) Våld medför aldrig en varaktig förändring. B) Våld är omoraliskt och ovärdigt en människa. C) Icke-våld är det enda sättet att förändra samhällsproblem sett ur ett långsiktigt perspektiv. King förespråkade absolut ickevåld och tog avstånd från såväl aggressivt, vedergällande som själsligt våld. Detta synsätt är koherent i och med att de tre antagandena är motsägelsefria och de stödjer varandra ömsesidigt. Kritik går däremot att rikta mot den argumentation som King har.

A) Våld medför aldrig en varaktig förändring. Kritik mot punkt A går att rikta utifrån att våld *de facto* kan ha en viktig funktion. Franz Fanon²⁸⁶ hävdade att våldet kan fungera som ett sätt att bli självständig, bli kvitt rädsla samt återfå självrespekt.²⁸⁷ En person som kämpar för rättigheter måste därmed enligt honom vara beredd att använda sig av våld.²⁸⁸ Fanon menar således att våldet i sig kan ha en form av symbolvärde för en person. Denne

²⁸⁴ Sundman, Per, *Human Rights, Justification and Christian Ethics*, 1996, s101.

²⁸⁵ Grenholm Carl-Henric, *Protestant work ethics- A Study of Work Ethical Theories in Contemporary Protestant Theology*, 1993, s160.

²⁸⁶ Född 20 juli 1925, död 6 december 1961. Frantz Fanon var en filosof och psykiatriker som bland annat riktade stark kritik mot koloniseringen.

²⁸⁷ Ansbro, John J, *Martin Luther King Jr - The Making of a Mind*, Marqyknoll, 1982, s231.

²⁸⁸ Ansbro, John J, *Martin Luther King Jr - The Making of a Mind*, Marqyknoll, 1982, s231.

visar sig inte längre vara förtryckt. Vidare går det att argumentera att våldet är ett sätt att uppmärksamma makthavarna om ett förtryck som pågår.²⁸⁹

King framhöll faktiska upplopp som delar av den svarta befolkningen deltog i för att framhäva det förtryck som de var utsatta för.²⁹⁰ Således går det att argumentera för att våld kan ha en varaktig förändring då detta uppmärksammar orättvisor, vilka politiker tvingas ta tag igenom våldsamma protester. Detta var något som Malcolm X talade om.²⁹¹ Han hävdade också att medborgarrörelsen redan till stor del var våldsam, och att det var genom de våldsamma aktionerna som förändringarna hade börjat ske.²⁹² Malcolm X menade också att våldet och hotet om våld var sättet att genomdriva rättigheterna på.²⁹³ Han menade att Kings ickevåldsideologi var irrelevant och han beskrev King som en marionettdocka i de vitas händer.²⁹⁴ Malcolm X kan alltså sägas mena att våldet i sig inte är en varaktig lösning, men en nyckel för att nå varaktiga förändringar.

Detta medför att Kings antaganden inte kan ses som rimliga och att han därmed brister i sin argumentation. King sätter i alla fall upp ett väldigt högt kriterium när han påstår att våld aldrig medför en varaktig förändring. Detta kriterium kan i princip ses som orimligt och orealistiskt. Däremot klarar argumenten relevansprövningen i och med att argumenten han ger för att våld inte är en varaktig förändringsmetod hör samman med varandra.

B) Våld är omoraliskt och ovärdigt en människa. Det går att rikta kritik mot punkt B genom att hävda att våld är ett sätt att kortsiktigt hantera en omoralisk situation. Problemet är då inte våldet, utan illviljan.²⁹⁵ Våld kan vara ett sätt att stävja eller förhindra en tillfällig situation.²⁹⁶ Våld kan därmed försvaras ur ett moraliskt perspektiv utifrån att våldet hindrar att än större omoraliska konsekvenser sker.²⁹⁷ Reinhold Niebuhr²⁹⁸ argumenterade liknande och säger att den gemensamma summan av godhet är av intresse.²⁹⁹ Vidare talar han om att det är omöjligt att hävda att allt våld är omoraliskt, istället bör vi fokusera på vad

²⁸⁹ Ansbro, John J, *Martin Luther King Jr - The Making of a Mind*, Markyknoll, 1982, s234.

²⁹⁰ Ansbro, John J, *Martin Luther King Jr - The Making of a Mind*, Markyknoll, 1982, s244.

²⁹¹ Sunnemark, Fredrik, *Malcolm X och Martin Luther King Jr – Två retorikanalyser*, 2008, s7.

²⁹² Sunnemark, Fredrik, *Malcolm X och Martin Luther King Jr – Två retorikanalyser*, 2008, s22.

²⁹³ Sunnemark, Fredrik, *Malcolm X och Martin Luther King Jr – Två retorikanalyser*, 2008, s23.

²⁹⁴ Pehrsson, Lennart, *Martin Luther King*, 2012, s88.

²⁹⁵ Walton, Hanes Jr, *The political philosophy of Martin Luther King Jr*, 1971, s82.

²⁹⁶ Walton, Hanes Jr, *The political philosophy of Martin Luther King Jr*, 1971, s82.

²⁹⁷ Walton, Hanes Jr, *The political philosophy of Martin Luther King Jr*, 1971, s90.

²⁹⁸ Född 21 juni 1892 i Missouri, död 1 juni 1971. Var en inflytelserik teolog och filosof vilken King delvis byggde sin ideologi utifrån. Dock hävdade Niebuhr att våld kan vara legitimt vid särskilda situationer.

²⁹⁹ Niebuhr, Reinhold, *Moral man and immoral society*, 1932, s170.

konsekvensen av våldet innebär.³⁰⁰ Malcolm X riktade å sin sida kritik mot Kings del av medborgarrättsrörelsen och sa att de mest ville sjunga, men att de inte var beredda att göra det som krävdes, nämligen göra väpnat motstånd, för att rättigheterna skulle komma de svarta till dels.³⁰¹ Han menade att hotet om och det faktiska våldet var sätten som förtrycket skulle upphöra och rättigheterna skulle genomdrivas.³⁰²

Det går att konstatera att Kings argumentation här också är god. Jag menar att Kings argument klarar både rimlighetsprövningen och relevansprövningen. För det första går det att påstå att våld *är* ovärdigt en människa, men för den skull inte nödvändigtvis mena att det aldrig är berättigat. För det andra menar jag också att argumentationen är relevant och att de argument som King ger hör samman med varandra. För honom är det nog inte en fråga om våld kan vara ett sätt att åstadkomma en förändring, utan huruvida det är moraliskt okey eller inte för en människa. King berör inte frågan *om* våld kan åstadkomma förändring, utan lyfter istället fram att våld medför en *omoralisk* förändring.

C) Icke-våld är det enda sättet att förändra samhällsproblem sett ur ett långsiktigt perspektiv. Vi kan även rikta kritik mot punkt C. Sett ur ett historiskt perspektiv är det enbart ett fåtal tillfällen där ickevåldet varit ett sätt att förändra samhällsproblem.³⁰³ Värt att notera är däremot att vi under 1900-talets historia främst har två exempel: Gandhis kamp för självständighet i Indien och Kings kamp mot rassegregation i Amerika. Den svarta delen av befolkningen i Amerika hade varit förtryckta under en lång tid och trots försök till motstånd hade detta kuvats.³⁰⁴ Att därför hävda att ickevåld är den enda förändringsmetoden som fungerar är att dra allt för stora slutsatser, det kan inte beskrivas som rimliga antaganden. Exempelvis menade Niebuhr att det inte är möjligt att påstå att våld inte kan innebära positiva förändringar.³⁰⁵ Han talade också om att våld kan vara ett sätt att etablera ett socialt rättvist och fungerande system.³⁰⁶

Malcolm X riktade också kritik mot detta och hävdade att medborgarrättsrörelsen genom sina ickevåldsmetoder inte hade fått till någon förändring.³⁰⁷

³⁰⁰ Niebuhr, Reinhold, *Moral man and immoral society*, 1932, s170.

³⁰¹ Sunnemark, Fredrik, *Malcolm X och Martin Luther King Jr – Två retorikanalyser*, 2008, s17.

³⁰² Sunnemark, Fredrik, *Malcolm X och Martin Luther King Jr – Två retorikanalyser*, 2008, s23.

³⁰³ Walton, Hanes Jr, *The political philosophy of Martin Luther King Jr*, 1971, s81.

Wiemann, Dirk (red), *Discourses of Violence – Violence of Discourses*, 2005, s117ff.

³⁰⁴ Walton, Hanes Jr, *The political philosophy of Martin Luther King Jr*, 1971, s90.

³⁰⁵ Niebuhr, Reinhold, *Moral man and immoral society*, 1932, s172.

³⁰⁶ Niebuhr, Reinhold, *Moral man and immoral society*, 1932, s179.

³⁰⁷ Sunnemark, Fredrik, *Malcolm X och Martin Luther King Jr – Två retorikanalyser*, 2008, s9.

Han konstaterade att de tigt om sina rättigheter, men att det inte gett någon effekt.³⁰⁸ Detta gjorde att Malcolm X pläderade för väpnad revolution där de vita skulle tvingas förändra samhällssystemen.³⁰⁹ Jag menar att King hade kunnat hävda att ickevåld var den enda moralisk rätta förändringsmetoden, men inte den enda förändringsmetoden. Dock är detta ingenting som King gör. Detta utifrån att det inte kan ses som rimligt att anta att ickevåld är den enda förändringsmetoden. Dock går det att argumentera för att ickevåld är den enda förändringsmetoden som är värdigt människor.

Ytterligare kritik gällande punkt C går att rikta utifrån att Kings val av ickevåld som förändringsmetod förenklades genom att King redan hade ett starkt inflytande i Amerika.³¹⁰ Detta medför att vi kan rikta kritik gentemot King då han utgår utifrån en privilegerad position. Att utifrån en sådan position dra allmängiltiga slutsatser torde därför ses som tvivelaktigt. I sin argumentation hänvisar King bland annat till Jesus Kristus som ett föredöme för en som genom ickevåld förändrade världen, dock går detta att kritisera utifrån den exklusiva särställning som Jesus Kristus har inom den kristna tron och därför är det inte rimligt att ställa ett sådant krav på vanliga människor.³¹¹ Niebuhr berör även detta och menar att det inte är rimligt att påstå att ickevåld är den enda förändringsmetoden.³¹² Ett antagande som jag menar är rimligt. Det är enligt mig orimligt att påstå, sett ur ett historiskt perspektiv, att ickevåld är den enda förändringsmetoden som existerar.

Jag uppfattar det som att King snarare talar om ickevåldet ur ett moraliskt perspektiv. Förenklat uttryckt: King menar att ickevåld är den enda varaktiga förändringsmetoden då det är den enda moraliskt rätta metoden. Detta leder till att jag påstår att Kings syn är koherent. Dock brister han i argumentation kring ickevåld som den enda förändringsmetoden, där han gör antaganden som inte är rimliga. Detta hade kunnat undgå genom att exempelvis framhäva att han enbart såg det som den enda moraliskt rätta förändringsmetoden.

³⁰⁸ Pehrsson, Lennart, *Martin Luther King*, 2012, s89.

³⁰⁹ Sunnemark, Fredrik, *Malcolm X och Martin Luther King Jr – Två retorikanalyser*, 2008, s7.

³¹⁰ Walton, Hanes Jr, *The political philosophy of Martin Luther King Jr*, 1971, s84.

³¹¹ Walton, Hanes Jr, *The political philosophy of Martin Luther King Jr*, 1971, s88.

³¹² Niebuhr, Reinhold, *Moral man and immoral society*, 1932, s20-21.

8.5 Icke våld och passivitet

När King talar om ickevåld är det centralt för honom att det inte handlar om passivitet, utan att det rör sig om ett aktivt motstånd. Kings retorik grundar sig till stor del på svar utifrån den kritik som Niebuhr riktar mot ickevåldsideologin i sin bok *Moral man and immoral society* där han framhäver att ickevåld ofta innebär passivitet.³¹³ I Kings argumentation tar han därför avstamp i denna kritik och väljer att klargöra att ickevåld *inte* är passivt agerande, utan ett aktivt motstånd. Gällande denna argumentation finns det en koherens i hans ställningstagande. De antaganden King gör rörande ickevåld som aktivt motstånd grundar sig på antagandet om att idén om ickevåld innebär ett aktivt agerande mot ondska. Detta utifrån premisserna A) Icke våld utgår från *agape*-kärleken, vilket är en självutgivande och aktiv kärlek. B) Icke våld innebär civil olydnad.

Dessa två premisser är koherenta då de inte är motsägelsefulla och ömsesidigt stödande av varandra. Jag finner denna del inom ickevåldsideologin som mest genomarbetad. Detta beror troligtvis på att King till stor del skriver och talar i polemik mot Niebuhr, och i viss mån Malcolm X, vilket medför att argumentationen är god och genomarbetad. Det är alltså rimligt att anta att ickevåld är ett aktivt agerande och motstånd, men utan vapen. Nedan sker en analys av de två premisser (A och B) som King antar i sin syn på ickevåld som ett aktivt agerande mot ondska.

8.5.1 Kärleken som redskap

King talade om att den självutgivande kärleken skulle vara normerande för ickevåldsrörelsen. Kings tal om *agape*-kärleken är koherent. Hans antagande grundar sig på en självutgivande kärlek som stärker gemenskapen och en kärlek som står bredvid rätten.

Ett problem är att hans premisser om den självutgivande kärleken i princip är ickeexisterande, om inte annat väldigt ovanlig för oss människor.³¹⁴ Beträffande rimlighetsprövningen går det att konstatera att det är väldigt sällan som en människa besitter förmågan att älska på ett sådant sätt som King beskriver att *agape*-kärleken gör.³¹⁵ En person reagerar vanligtvis med avsky och hat gentemot sin förtryckare.³¹⁶ Idén om kärlek och att

³¹³ Niebuhr, Reinhold. *Moral man and immoral society*, 1932, s240ff.

³¹⁴ Walton, Hanes Jr, *The political philosophy of Martin Luther King Jr*, 1971, s78.

³¹⁵ Walton, Hanes Jr, *The political philosophy of Martin Luther King Jr*, 1971, s79.

³¹⁶ Walton, Hanes Jr, *The political philosophy of Martin Luther King Jr*, 1971, s99.

vända andra kinden till lämpar sig kanske därför enbart i en snäv gemenskap.³¹⁷ Det går att kritisera King för att hans teori och betoning på den självutgivande kärleken är orealistisk och inte rimlig.³¹⁸ Jag ställer mig också kritisk till om dessa åsikter kan ses som rimliga antaganden, även om premisserna är sammanhängande och uppfyller på så sätt relevansprövningen.

Liknande kritik går att rikta mot Kings syn på att en person ska *älska* fienden men avsky dennes gärningar. Är det rimligt att förvänta sig att en person ska kunna göra detta?³¹⁹ Vi kan även fråga om det är kärleksfullt att se hur kränkningar pågår utan att göra allt vad en kan för att förändra situationen.³²⁰ King manade människor att genom aktivt ickevåldsmotstånd arbeta mot förtryck och för rättvisa. Frågan är om inte en moralisk känslighet och medvetenhet hos förtryckarna är nödvändig för att ickevåldet ska vara en fungerande arbetsmetod.³²¹

Niebuhr menade detta och talade om att det är möjligt att stärka rättvisan genom att använda sig av våld.³²² Niebuhr menar därmed att våld snarare bör ses som ett redskap som kan användas, än någonting som per automatik är felaktigt.³²³ Malcolm X riktade också kritik mot Kings ickevåldsideologi och argumenterade för att våldsaktioner är ett förnuftigt sätt att reagera gentemot det förtryck som de svarta utsattes för.³²⁴ Han talade om att idén om att de svarta skulle älska och vända andra kinden till inte var ett svar på de svartas rop. Han menade att de inte kan svara med kärlek när de utsätts för hat.³²⁵ Malcolm X menade att våld ska mötas med våld.³²⁶

Vid en läsning av King kan det därmed riktas kritik mot att King enkelt fastslår att den självutgivande kärleken är det verktyg som kan förändra samhället. Kritik går att rikta mot att han har ickerealistiska premisser om att våld inte kommer behövas och att den självutgivande kärleken är nåbar för gemene man. Detta i synnerhet när vi betraktar hur den mänskliga historien har sett ut. Våld har varit ett sätt att stävja orättvisor och bestraffa illdåd,

³¹⁷ Sundman, Per, *Human Rights, Justification and Christian Ethics*, 1996, s89.

³¹⁸ Walton, Hanes Jr, *The political philosophy of Martin Luther King Jr*, 1971, s100.

³¹⁹ Walton, Hanes Jr, *The political philosophy of Martin Luther King Jr*, 1971, s80.

³²⁰ Walton, Hanes Jr, *The political philosophy of Martin Luther King Jr*, 1971, s95.

³²¹ Walton, Hanes Jr, *The political philosophy of Martin Luther King Jr*, 1971, s95.

³²² Niebuhr, Reinhold, *Moral man and immoral society*, 1932, s180.

³²³ Niebuhr, Reinhold, *Moral man and immoral society*, 1932, s175.

³²⁴ Sunnemark, Fredrik, *Malcolm X och Martin Luther King Jr – Två retorikanalyser*, 2008, s10.

³²⁵ Sunnemark, Fredrik, *Malcolm X och Martin Luther King Jr – Två retorikanalyser*, 2008, s21f.

³²⁶ Sunnemark, Fredrik, *Malcolm X och Martin Luther King Jr – Två retorikanalyser*, 2008, s30.

något som Niebuhr också berör.³²⁷

Jag finner därför Kings argumentation beträffande kärleken som redskap bristfällig så tillvida att hans premisser inte kan ses som rimliga att anta. Detta utifrån att den kärlek som King talar om knappast kan beskrivas som en vanlig kärlek vilken gemene man har möjligheten att uttrycka.

8.5.2 Civil olydnad vs väpnat motstånd

Den ideologi som King pläderar för betonar den civila olydnaden som ett sätt att med ickevåldsliga metoder genomdriva samhällsförändringar. Kings argumentation bygger i viss mån på *agape*-idén. Kärleken medför att en person väljer att agera mot orättvisor. En annan central tanke för King är tanken på att Gud skapat universella värden som är evigt gällande. Detta gör att en person agerar moraliskt rätt om hon väljer att följa de rättfärdiga (moraliska) lagarna, även om hon bryter mot den juridiska lagen. En person kan göra detta om hon är villig att ta ansvar och bli bestraffad för det juridiska lagbrottet. Denna tes om civil olydnad innehåller dessa ovan nämnda värden vilka uppfyller koherenskravet.

Den kritik som King fick utstå från samtida kritiker såsom Malcolm X menade att medborgarrörelsen inte borde protestera, utan revoltera.³²⁸ Malcolm X ville måla upp en situation där det vita samhället var tvunget att agera.³²⁹ Detta gjorde att han förespråkade en revolution och menade att detta var nödvändigt för att den svarta delen av befolkningen skulle få sina rättigheter till dels.³³⁰ Malcolm X menade att den civila olydnaden inte var tillräcklig för att de svarta, utan han manade dem till väpnat motstånd.³³¹

Kings svar på detta var att *om* de svarta tog till väpnat motstånd och gjorde väpnat uppror skulle de inte vara förtjänta av de rättigheter som då kom dem till dels. För mig framkommer det ännu en gång att King talar utifrån ett *moraliskt* perspektiv snarare än ett *faktiskt* perspektiv. För honom är en väpnad revolution felaktig, även om de skulle få sina rättigheter, då de får rättigheterna på ett moraliskt felaktigt sätt. King menade visserligen att *alla* människor har rättigheter, även om de beter sig omoraliskt. Han menade således inte att

³²⁷ Niebuhr, Reinhold, *Moral man and immoral society*, 1932, s194.

³²⁸ Sunnemark, Fredrik, *Malcolm X och Martin Luther King Jr – Två retorikanalyser*, 2008, s4.

³²⁹ Sunnemark, Fredrik, *Malcolm X och Martin Luther King Jr – Två retorikanalyser*, 2008, s7.

³³⁰ I en jämförelse av King och Malcolm framkommer det enligt mig hur vitt skilda lösningar kan ges trots att båda personerna till stor del delar samma Guds bild, människobild, rättighetssyn och problembeskrivning.

³³¹ Sunnemark, Fredrik, *Malcolm X och Martin Luther King Jr – Två retorikanalyser*, 2008, s9.

rättigheterna skulle vara beroende av deras beteende, då en människa har dessa rättigheter i egenskap av att vara människa. Däremot åsyftade han behovet av att låta rättigheterna komma dem till dels på ett rättfärdigt sätt. Jag menar att King är koherent i sitt synsätt gällande denna fråga, i och med att han inte talar om det *faktiska* perspektivet utan om det *moraliska* perspektivet. De har dessa rättigheter i egenskap av att de är människor, men de kan inte genomdriva dessa rättigheter genom att bete sig som omoraliska människor, detta då det är ett ovärdigt beteende för en människa.

Argumentationen är också rimlig. King menar att *om* en människa får en rättighet på ett orättfärdigt sätt har hon inte längre ”rätt” att få det hon från början kunde kräva. För King är den moraliska och etiska dimensionen avgörande. Beträffande relevansprövningen så argumenterar King på ett sätt som gör att de premisser som han antar understödjer varandra och också ger svar på det som argumentet påstår sig svara på.

8.6 Summering

Vid en läsning av King och hans ickevåldsideologi framkommer det således att King ofta har en koherent syn på de värden och antaganden som görs. Hans argumentation uppfyller vanligtvis relevansprövningen i och med att argumenten stödjer det som argumenten väntas stödja. Den brist som King kan sägas ha och den tydligaste kritiken som går att rikta mot honom är utifrån rimlighetsprövningen. King antar premisser som ett fåtal personer skulle hävda är rimliga att anta. Ett tydligt exempel är Kings antagande att en människa ska *älska* den människa som gör henne något ont.

King utgav aldrig sig själv för att vara varken ideolog eller teoretiker. King skulle nog hellre vilja se sig som en kämpe, drömmare och samhällsförändrare. Detta ger nog också förklaringen till varför King valde att lyfta fram värden och åsikter som av de flesta sågs som utopiska och orealistiska. King var bärare av drömmar och dog för de drömmar han försökte genomdriva.

9. Sammanfattning

Uppsatsen har varit en kritisk granskning av Kings ickevåldsideologi. I och med att King själv aldrig presenterar en sammansatt ideologi har en systematisering av Kings ansats till ickevåldsideologi skett med hjälp av Kings egna tal, predikningar och övriga texter, samt med hjälp av tidigare forskning som ansetts vara relevant för uppsatsens syfte.

Kings ickevåldsideologi centreras kring fyra centrala teman: världsbild, Guds bild, människosyn och syn på ickevåld. Den ansats till ickevåldsideologi som King presenterar (primärt utifrån dessa fyra teman) har uppsatsen visat är koherent. Detta i och med att de är motsägelsefria och att de antaganden som King gör är ömsesidigt stödjande av varandra.

Vid en argumentationsanalys av Kings ickevåldsideologi, utifrån en rimlighets- och relevansprövning, framkommer det att Kings antaganden emellanåt brister i rimlighet. King antar ett flertal premisser som inte kan anses rimliga att anta. Det klaraste exemplet är troligtvis Kings antagande om att en människa ska *älska* (med en *agape*-kärlek) den människa som gör henne något ont. Denna premiss, och ett antal andra, kan inte beskrivas som rimliga. Att King brister i sin rimlighet torde nog enligt honom själv ses som tudelat. Dels skulle King nog hävda att hans ideologi *egentligen* är den rimligaste. Dels skulle King nog själv hävda att han var en visionär som drömde drömmar som samhället ännu inte var redo att fullt ut bejaka.

Enligt King innebär ickevåldsideologin avsaknaden av all form av våld; både fysiskt våld och det King beskriver som själsligt våld. Därmed tar ideologin också avstånd från både aggressivt och vedergällande våld. Icke-våldsideologin innebär däremot inte passivitet, utan att aktivt agera och reagera mot orättvisor i världen, men utan att använda våld. King menar att människorna istället borde använda sig av *agape*-kärleken; en kärlek som är agerande och utgivande. För King är det aktiva motståndet så pass centralt att han fastslår att om valet står mellan feighet och våld är det bättre att slåss.

En aspekt som ickevåldsideologin också innehåller är bejakandet av civil olydnad. Denna sågs som ett vapen som människor är kallade att använda sig av för att avslöja och agera mot orättvisor i världen. Dock menade King att en människa som ägnar sig åt civil olydnad också måste vara villig att ta konsekvenserna av sitt agerande. Syftet med den civila olydnaden är att avslöja de orättfärdiga juridiska lagarna som finns i samhället och istället peka på de rättfärdiga lagarna som är evigt gällande och sanktionerade av Gud.

Vid en systematisering av Kings ansats till ickevåldsideologi så framkommer

det att han menade att medborgarrörelsen skulle använda sig av ickevåldsliga metoder utifrån tre huvudsakliga anledningar: A) Våld medför aldrig en varaktig förändring. B) Våld är omoraliskt och ovärdigt en människa. C) Icke-våld är det enda sättet att förändra samhället sett ur ett långsiktigt perspektiv.

Kings pläderande för ickevåldsideologin som förändringsmetod medförde också att medborgarrörelsens kamp mot segregering och för ett jämställt samhälle omsattes i faktiska metoder. I uppsatsen har de vanligaste och mest välkända metoderna presenterats, vilka är följande: bussbojkotter, *Freedom Riders*, restaurangprotester, marscher samt tal, predikningar och övriga texter. Dessa olika ickevåldsmetoder var väl valda och King manade dem som engagerade sig inom medborgarrörelsen att öva upp förmågan att möta våld med ickevåld.

Bibliografi

Ansbro, John J, *Martin Luther King Jr - The Making of a Mind*, Markeyknoll, NY: Orbis Books, cop, 1982.

Bexell, Göran, Kirke og kultur; *Teologi – universitet – vetenskap*, Universitetsförlaget, No1, 2004. E-tidsskriftsartikel.

Bråkenhielm Carl Reinhold, *Människan i världen – Om filosofi, teologi och etik i våra världsbilder*, Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis, 1992.

Carson, Clayborne (red), *Martin Luther King – En självbiografi*, Örebro: Libris, 1998.

Chakrabarty, Bidyut, *Maahatma Gandhi and Martin Luther King Jr*, Oxford: Oxford University Press, 2013. E-bok.

Claiborne Shane, Tony Campolo, *Red letter revolution – What if Jesus really meant what he said?* Nashville: Thomas Nelsson, 2012.

Fraday, Marshall, *Martin Luther King Jr*, Waterville, ME: Thorndike Press, 2002.

Grenholm, Carl-Henric, *Protestant work ethics – A Study of Work Ethical Theories in Contemporary Protestant Theology*, Uppsala: Almqvist & Wiksell International, 1993.

Hansson, Sven Ove, *Verktyslära för filosofer*, 2 upplagan, Stockholm: Thales, 2003.

King Jr, Martin Luther, *Vägen heter icke-våld*, 2 upplagan, Stockholm: Gummesson, 1964.

King Jr, Martin Luther, *Vägen till frihet*, Stockholm: Westerbergs Boktryckeri AB, 1959.

Lischer, Richard, *The Preacher King: Martin Luther King Jr and the word that moved America*, Oxford: Oxford University Press, 1995.

Luders, Joseph E, *The Civil Rights Movement and the Logic of Social Change*, New York; Cambridge: Cambridge University Press, 2010.

Löfstedt Malin, *Modell, människa eller människosyn? – En analys av kritiska perspektiv på bilden av människan I neoklassisk ekonomisk teori*, Lund: Studentlitteratur, 2005.

Niebuhr, Reinhold, *Moral man and immoral society*, New York: Charles Scribner's sons, 1932.

Pehrsson, Lennart *Martin Luther King*, Lund: Historiska media, 2012.

Schlorett, Valerie och Brown Pam, *Martin Luther King*, Örebro: Libris, 1991.

Sundman, Per, *Human Rights, Justification and Christian Ethics*, Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis, 1996, s57ff.

Sunnemark, Fredrik, *Malcolm X och Martin Luther King Jr – Två retorikanalyser*, Forskningsrapport 2008:01, Högskolan Väst, ISSN: 1653-59X, 2008.

Sunnemark, Fredrik, *Ring out freedom: the voice of Martin Luther King Jr, and the making of the civil rights movement*, Bloomington: Indiana University Press, 2003. E-bok.

Walton, Hanes Jr, *The political philosophy of Martin Luther King Jr*, Volym 10, Westport: Greenwood Publishing Company, 1971.

Washington James Melvin (red), *A testament of hope: the essential writings of Martin Luther King Jr*, San Fransisco: Harper & Row, 1986.

Wiemann, Dirk (red), *Discourses of Violence – Violence of Discourses*, Berlin: Peter Lang, 2005.

Wills, Richard W., *Martin Luther King Jr and the Image of God*, Oxford: Oxford University press, 2009. E-bok.